

Prof. A. Piipile avastamises.

1. IX 38. *thesaur*
õiguste nr.

E. V.

TARTU ÜLIKOOL
KOGUSTEADUSKOND

31 aug. 1938

N° 144
TARTU

Rahaldar.
2. IX. 1938 J. Häf.

Diplomitöö
473589

KURJATEGIJATE VÄLJAANDMINE

A-A
7900.

O. Tammemägi.

9. IX 1938. lojokas and
õiguste nr. 144

U. R. 26-09.1938.

*Peetris
Kujavälk*

KURJATEGIJATE VÄLJAANDMINE

I o s a.

1.	Kurjategijate väljaandmise õigusinsti- tuudi areng	1
2.	Kurjategijate väljaandmise alused.....	12
3.	Tänapäeva kurjategijate väljaandmise allikad	16
4.	Vahekord naaberriikide ja mittenaaber- riikide vahel kurjategijate väljaand- misel	22
5.	Kurjategijate väljaandmise piirid	26
6.	Kurjategijate väljaandmine ettevaata- matuis kuritegudes	28
7.	Kurjategijate väljaandmisest väljasule- tud deliktid	30
8.	Deliktid isikliku vabaduse vastu	34
9.	Varavastased deliktid	35
10.	Laevasõidu deliktid	37
11.	Katse ja kaassüü	38

12.	Poliitilised deliktid	40
13.	Mittepoliitilised riigivalitsemis- vastased deliktid	49
14.	Kurjategijate väljaandmise kohustu- se kitsendused ja tingimused	50
15.	Oma kodanikkude väljaandmine	52
16.	Naturalisatsiooni mõju	55
17.	Kolmanda riigi kodanikkude - kurja- tegijate väljaandmisest	57
18.	Aegunud kuriteod kurjategijate väl- jaandmise küsimuses	60
19.	Süüdivust ja karistamist kõrvalda- vad põhjused	63
20.	Kuriteo kordasaatmise koht	65
21.	Res judicata	67
22.	Kurjategijate väljaandmine väljnõu- tava isiku vastu olevate teiste jälitamiste puhkudel	69
23.	Kurjategijate väljaandmis-nõudmis- te konkurents	72

24.	Kohtutest	75
25.	Kurjategijate väljaandmine raske- te, eriti surmanuhtluskaristus- te täideviimiseks	76

II o s a.

Kurjategijate väljaandmismenetlus.

1.	Identsuse kindlaksmääramine ja kurjategijate väljaandmismenet- lusest üldiselt	77
2.	Kurjategijate väljaandmismenet- lus Inglismaal	83
3.	Kurjategijate väljaandmismenet- lus Ameerika Ühendriigis.....	88
4.	Kurjategijate väljaandmismenet- lus Belgias	90
5.	Esialgne väljanõutava isiku va- histamine	93
6.	Kurjategijate väljaandmise täi- deviimine	98
7.	Kurjategijate läbivedu	100
8.	Vabatahtlik väljaandmine	104

9. Kurjategijate väljaandmismenetlusega seotud kulud 108
10. Väljanõutava seisund väljaandmist nõudva riigi kohtuvõimu suhtes.. 110

III o s a .

Kurjategijate väljaandmine Eestis.

- I Kriminaalseadustikus leiduvad normid kurjategijate väljaandmiseks.. 114
- II Kriminaalkohtupidamise seadustikus leiduvad kurjategijate väljaandmise kohta käivad protsessi reeglid 121
- III Kurjategijate väljaandmine Eesti sõlmitud väljaandmislepingute järgi (üldiselt)..... 134

I o s a.

KURJATEGIJATE VÄLJAANDMINE

1. Kurjategijate väljaandmise õigus-
instituudi areng.

Tänapäeva rahvusvahelises õiguses tunnustatud iga riigi kohustusest austada teisi territooriaalseid ülemvõime järeltub, et ükski riik kelle territooriumil on teostatud kuritegu, ei ole õigustatud väljaspool oma piire kurjategijat oma organite kaudu jälitama, teda võõra võimualuses riigis tabama ja oma riiki tagasi tooma.¹ Jälitajal riigil, kes oma karistusõigusest ei taha loobuda, ei jää muud üle, kui paluda reduriiki (riiki kelle maaalal jälitav indiviid viibib) pagenud

1. Dr. Heinrich L a m m a s c h, Auslieferungs-
pflicht und Asylrecht, 1887.a., lhk. 1.

kurjategija kohtulikule uurimisele ja karistamisele väljaanda.

Reduriigile jääb aga tähendatud palvele mittevastutulemiseks mitmesuguseid võimalusi:

- 1) ignoreerib täielikult kurjategija poolt välismaal kordasaadetud kuritegu,
- 2) allutab süüdlase välismaal kordasaadetud süüteo eest oma kohtule:
 - a) lastes langetada kohtuotsust,
 - b) otsust täide viies;
- 3) jälitab ja karistab omapoolsetl,
- 4) ilma igasugust jälitamist nii omapoolsetl kui ka mõne teise riigi poolt algamata saadab lihtsalt maalt välja.²

Kurjategijate väljaandmised esinesid üksikutel juhtudel juba mitmete sajandite eest (eriti vanemad kirjanikud, nii Grotius ja Cocceji toovad esile terve rea tõelisi ja näilisi juhte juutide,

2. L a m m a s c h, lhk. 2.

võtmast; ka mõjusid pidurdavalt kurjategijate väljaandmise õiguse levimisele riikide ebauhtlased sotsiaalsed, usulised ja poliitilised olukorrad ja karistusseaduste karmus (karistuste määr) ning valitsevad populatsioonistlikud tendentsid, mille mõjustusel sooviti maale välismaalaste juurdevoolu.⁵

Kõik need asjaolud põhjustasid seda enam ülaltähendatud mõtte arenemise pidurdamist, et üksikud riigid, kes kohustusidki nende territooriumile põgenenud välismaalasi - kurjategijaid välja andma, andsid oma territooriumi üksikutele kohtadele (Orten) õiguse sinna põgenenud kurjategijaid kas kõiki või vähemalt teatavaid, eriti aga vabandavate kuritegude algatajaid, vastu võtta ja jälgiva võimu vastu kaitsta.⁶

Mõningais linnus, nagu näiteks Mühlhausenis ja Bergheimis, Elsassis, kujunes välja isegi eriline õiguskord (Verfahren), kus välismaisel, asüü-

5. L a m m a s c h, lhk. 5,6

6. L a m m a s c h, " 7

kreeklaste ja roomlaste ajaloost), kuid alles uue ajal on reduriigi õiguse kõrvale - välja anda tema maaalale põgenenud kurjategija ühes välismaal kordasaadetud kuriteos kas teopaiga riigile või riigile, kuhu viimane oma rahvuse (ainnõudmine) poolt kuulub - tekkinud ka kohustus põgenik välja anda teopaiga riigile või kuritegeliku teoga lähemalt puudutatud riigile.³ Igatahes on palju rahvusvahelise õiguse autoreid, nii Johannes Bodinus, Albericus Gentilis ja Hugo Grotius, õpetanud riikide kohustusest kurjategijate väljaandmisel, kuid tegelikult on see kohustus üldist tunnustust leidnud alles läinud sajandil.⁴ Selle teostamisel esinesid mitmesugused raskused: osalt puudus riikidel huvi (tarvidus) oma karistusõigust välismaale põgenenud kurjategijate suhtes rakendada, nii et nad (riigid) tihti loobusidki väljaandmist nõudmast ja isegi mitte harva tõrkusid pakutud kurjategijate väljaandmist vastu

3. L a m m a s c h l h k . 3 , 4

4. L a m m a s c h " 4

li otsival kurjategijal tuli tõendada, et tegu, millepärast teda jälitati, kuulus nonde liiki, milliste kaitseks nimetatud linnadel oli õigus anda asuüli. Nii näiteks Mühlhauseni linnaõiguse järgi loeti küllaldaseks tõenduseks kurjategija poolt linnavalitsuse ees antud vanne, et kõnesoleva surmamise tema on teostanud ilma kurja mõtteta (Vorsatz) või ainult hädakaitseks.⁷

Alles siis, s.o. 19. sajandil, kui

1. õpiti tundma, et võõraste sisserändamine ei ole kasulik,
 2. kvalifitseeritud surmanuhtluskaristus kõrvaldati ja vähendati surmanuhtluskaristuste arvu raskemates kuritegudes,
 3. inkvisitsiooni põhimõtte taandus ratsionaalse eest protsessi korras,
- ilmnes soodne pind kurjategijate väljaandmise õiguse arenemiseks ja rakendamiseks.⁸

Olgugi, et kurjategijate väljaandmine kui

7. L a m m a s c h, lhk. 8

8. L a m m a s c h, " 9, 10

vahend rahvusvahelise õiguse teostamisel alles väga hilja korrapäraseks tarvitamiseks kujunes, on ometi mitmed autorid karistusõiguse ja rahvusvahelise õiguse aladel varakult selle uue õiguseinstituudi paremusest aru saanud. Tegelikult kuulusidki selle uue teaduse - kurjategijate väljaandmise õiguse esimeseks ülesandeks riikide vastastikustes õigustes ja kohustustes mitte ignoreerida välismaail kordasaadetud raskeid kuritegusid, vaid, et riik, kelle territooriumile välismaine kurjategija põgenes, oleks kohustatud viimast kas ise karistama või samaks otstarbeks välja andma teopaiga riigile.⁹.

Selle teooria vastu tekkis aga õige pea reaktsioon, mis tunnustas kurjategijate väljaandmist kohustuseks ainult nende riikide vahel, kes sõlminud vastavad lepingud, millistes nähti ette kuriteod, millistest sõltus kurjategijate väljaandmise kohustus. Umbes samu mõtteid avaldas juba Puffendorff oma teoses " De officio ho-

9. L a m m a s c h, lhk. 13.

minis et civis juxta legem naturalis, 1673.a." 10.

Kuna aga lepingud kurjategijate väljaandmiseks sõlmiti niivõrd visalt, et neid elavama tarviduse tõttu kurjategijate väljaandmiseks ei piisanud, sellepärast leiti olevat vajaline kurjategijate väljaandmist teostada rasketes kuritegudes üldiselt kui kohustust riikide naaberlikus läbikäimises, ilma et see põhjenuks mõnel erilisel leppel.

Terve rida autoreid pöördud seega tagasi Grotiuse konstruktsioonile, mis seisnes selles, et reduriik oli alternatiivselt kohustatud " ad puniendum aut ad dedendum eum ", nii et riik, kui ta sellele kohustusele ei järgnenud, muutus kuriteo osaliseks temalt soodustatud kurjategijaga.¹¹

Kurjategijate väljaandmist kui õigusliku instituudi vajadust ära tundes suurendati 18.sajandil lepingute arvu, millede kaudu lepinguosa-

10. L a m m a s c h, lhk. 15.

11. L a m m a s c h, " 18,19,20.

lised riigid teatud kuriteoliikides kohustusid kurjategijaid vormiliselt välja andma. Nii oli sääraseid lepinguid: Austrial Graubündteniga 1752. ja 1763.a., Sardiniaga 1792.a., Würtembergil Prantsusmaaga 1763.a., Veneetsial Zürichi ja Berni kantonitega 1706., mille art.21. kohustab nende väljaandmist, kelle vastu " um malefitzischer Sachen willen procediret worden ist, als namentlich Mörder, Sodomiter, öffentlich verschreite Dieben, Verräther, Bränner, Jungfrauenschänder, Räuber und Falschmünzer."^{12.} Prantsusmaal Hispaaniaga 1765.a., Portugalil Hispaaniaga 1778.a. kaubalepinguga 6.artikkel, Taani - Rootsi rahulepinguga 23.art. Nystadtis 1721.a. ja t.^{13.}

Samuti kui Saksa riigid, teostasid ka teised üksikuil juhtudel kurjategijate väljaandmist, kuigi polnud just vastavat lepingkohustust.^{14.} Sest mitte ainult õiguskaitse huvides

12. S c h m a u s s, Corp.juris gentium academicum II, lhk. 1184 etc.

13. L a m m a s c h, lhk. 23,24.

14. L a m m a s c h, " 25.

riigis, kus viibib karistamata kurjategija ja millise riigi õigusseisukord seetõttu ohustub, vaid ka õiguskaitse alalhoiu huvides väljaspool oma riigi piire kohustab reduriiki oma karistusõigust kasutama võõrriigi kurjategija vastu kas omapoolse kurjategija karistamisega või viimase väljaandmisega samaks otstarbeks. See ühe riigi huvi alal hoida õigusseisukorda tulevaste kuritegude ärahoidmiseks ja takistamiseks välismaal on aga kaheksugune:

1. teadmine, et kurjategija, kes ületanud oma riigi piirid, ei saa olla kindel jätlitamisest ja karistusest pääsemiseks;
2. spetsiifiline, mis põhjeneb ohul, et ühes riigis kordasaadetud kuritegu võib mõjuda vähemal või suuremal määral kahjustavalt teise riigi õiguskorrale.^{15.}

Nii on iga riik oma võimu alla saades isiku, kes kusagil korda saatnud kuriteo, õigusta-

15. L a m m a s c h, lhk. 34,35.

tud ja kohustatud hoolitsema ühiskonna elutingimusi kahjustavalt ähvardavate kuritegude vastu vajaliste reaktsioonide rakendamisega, mis on teatud universaalne printsiip kurjategijate väljaandmiseks.¹⁶.

Kuigi senini oleme jõudnud seisukohani, et reduriik, kes tabanud põgenenud välismaalase-
- kurjategija, omab viimase suhtes karistusõiguse (Strafanspruch), ei saa sellest veel järelda-
da, et ta seda ise peab tegema, sest kõige ratsionaalsem on tabatud kurjategija jälgimiseks ja karistamiseks välja anda kuriteopaiga maale, kus nii süüdistus- kui ka kaitsematerjalid on kõige kergemalt kättesaadavamad ning kus ka karistuse täideviimine omab karistatavale sellise mõju, mis oodatakse.¹⁷.

Ühelgil juhul ei oma välismaaline kurjategija õigust tõsta vaidu tema väljaandmise vastu. Oma põgenemisega võõrale territooriumile

16. L a m m a s c h, lhk. 35,36.

17. L a m m a s c h, " 37,38.

ei saavuta tema veel õigust jääda karistamataks.^{18.}

Kuigi riik ei annaks välja välismaalast-
- kurjategijat, siis ei ole see tingitud sellest, nagu omaks kurjategija õiguse nõuda kaitset jälitamise vastu, vaid sellest, et see sünnib olevalt riigi sise- või välispoliitilisest üldisest olukorrast. Seega asüüliõigus ei ole ilmas-ki põgeniku-kurjategija subjektiivne õigus, mida ta võiks nõuda, vaid immunitet, mida reduriik põgenikule võib anda või sellest keelduda.^{19.}

Ükski inimene ei oma õigust tungida riiki, kuhu ta ei kuulu oma sündimise või põlvnemise järgi. Selle vastu on igal riigil õigus (die Befugniss) keelata sellele inimesele viibimine omal territooriumil ja teda säält eemalda da väevõimuga ainult siis, kui ta sissetungijale oma kodanikuõigust ise pole andnud.^{20.}

Endastmõistetavalt ei tohiks aga ükski riik, soo-

18. L a m m a s c h, lhk.39.

19. L a m m a s c h, " 40.

20. L a m m a s c h, " 40,41.

vides vabaneda välismaalasest - kurjategijast ilma teda kuriteo eest karistamata, tarvitada moodust, kus viimane (s.o. kurjategija) lihtsalt viidaks teise riigi piiridesse tagasituleku keeluga. Säärasel korral riik, kuhu kurjategija toimetati, ei ole teadlik viimase isiksuses, et teaks teostada vajalist kaitset viimase poolt ähvardava ohu vastu.²¹.

2. Kurjategijate väljaandmise alused.

Kurjategijate väljaandmine eeldab karistusõuete konkurentsi kahe riigi vahel ühe isiku suhtes ühe ja sama teo pärast.

Riik võib isikut kurjategijana välja anda:

1. siis, kui isik on vähemalt kahtlustatud kuriteos;
2. siis, kui ta ise oleks õigustatud isi-

21. L a m m a s c h, lhk. 41.

kut selles kuriteos vastutusele võtma;

3. ainult säärasele riigile, kes valmis on kurjategijat selles kuriteos omalt poolt jälitama ja karistama.^{22.}

Sellepärast on Reinhold Schmidt, Schauberg, Lucchini ja Hamaker täie õigusega riigi karistusõiguses näinud eeltingimust kurjategijate väljaandmiseks.^{23.} Juba tegelikult riik, kes kuriteos kahtlustatu laseb vahistada ja tema sunni viisil teisele riigile üle annab juurdluse toimetamiseks ja süü ilmnemisel ka karistamiseks, viib sellega täide ka karistusõiguse, sest mitte ainult timukas ja vangivalvur ei täida riigi karistusõigust, vaid ka kohtunik ja politseinik. Ja nii teostab kurjategija suhtes karistusõigust ka juba see riik, kes ühe süüdlase üle annab teisele riigile ja mitte ainult too riik, kes üleantud kurjategija süüdimõistab (hinrichten) ja vahistada laseb.^{24.}

22. L a m m a s c h, lhk. 43,44.

23. L a m m a s c h, " 45.

24. L a m m a s c h, " 46.

Ainult siis, kui on erilisi kaalutlusi ja takistusi kurjategija väljaandmise vastu, on reduriigil oma üleõiguse alusel eriline õigus karistusõiguslikeks reaktsiooniks tema territooriumil viibiva kurjategija suhtes, sooritades ise jälgimist ja karistamist.²⁵

Mõningail põhjusil teopaiga riik ei teosta kurjategija väljanõudmist, olgugi et reduriik on seda pakkunud. Nii võivad selle teostamist takistada:

1. suured kulud, eriti ookeanitagustest riikidest;
2. sõjad, rahutused, mässud;
3. mõlemapoolsed riikidevahelised konfliktid, nagu retorsioon.²⁶

Kurjategijate väljaandmine ei kuulu absoluutsete kohustuste hulka, nagu kohustus respektierida teise riigi sõltumatust või lõpetada ja takistada vaenulikku tegevust,

25. L a m m a s c h, lhk. 48.

26. L a m m a s c h, " 52.

vaid relatiivsete rahvusvaheliste kohustuste hulka.²⁷

Vaatamata sellele, et kurjategijate väljaandmise õigused - kohused on rajatud sellekohastele lepingutele, võimaldavad siiski paljud riigid kurjategijate väljaandmist rasketes kuritegudes ka säärastele riikidele, millistega vastavad lepingud veel sõlmimata, välja arvatud vaid poliitilised deliktid.²⁸

Need riigid, kes ka ilma lepinguta kurjategijaid välja andsid, tavatsesid sarnastel juhtudel sõlmida kurjategijate väljaandmise lubadust vastastikusel kindlustusel, milline asjaolu tänapäeval enam rakendust ei leia, kuna selle asemele on lepingud astunud.²⁹

-
27. L a m m a s c h, l h k. 59.
28. L a m m a s c h, " 59.
29. L a m m a s c h, " 65.

3. Tänapäeva kurjategijate väljaandmise
allikad.

Kurjategijate väljaandmise tähtsamaiks allikaiks on:

1. riikide vahel sõlmitud vastavad lepingud, mis kurjategijate väljaandmisele tänapäeval on võimaldanud kujuneda korrapäraseks õigusinstituudiks,
2. üksikute riikide eriseadused kurjategijate väljaandmiseks.

Mis puutub kurjategijate väljaandmise kohustusse lepingulisel alusel, siis ulatub see, kui vastupidist pole ette nähtud, kogu territooriumile, seega kaasa arvatud territoriaalmeri, neis leiduvad eralaevad, samuti ka kolooniad.^{30.}

30. L a m m a s c h, lhk. 91.

Kurjategijate väljaandmise lepinguis on korrapäraselt kindlaks määratud nende kehtivuse kestvus ja väga sageli selliselt, et algul kokkulepitud tähtaja möödumisel leping vaikivalt uuendub teatud tähtajale. Nii määrab näiteks 1871.a. Saksa-Itaalia kurjategijate väljaandmislepingu art.16.: " Der gegenwärtige Vertrag ist auf fünf Jahre, vom 1. Januar 1872 an gerechnet, abgeschlossen ... Wenn von keinem der vertragenden Theile sechs Monate vor dem 1. Januar 1877 die Absicht, diesen Vertrag ausser Kraft zu setzen, angezeigt wird, so soll derselbe für fünf weitere Jahre in Geltung bleiben, und so ferner von fünf zu fünf Jahren." ³¹. Edasi Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu art.XIV - "leping jääb jõusse 10. aastaks. Kui kumbki lepinguosalistest 1 aasta enne selle aja lõppu omast kavatsusest lepingut

31. L a m m a s c h, lhk. 92.

lõpetada. ei teata, siis kestab leping edasi kuni ühe aasta möödumiseni sellest päevast, mil üks lepinguosalistest oma lõpetamise soovist on teatanud." 31.

Lepinguliselt kindlaksmääratud lõpp-tähtajani jääb leping jõusse ka siis, kui üks pooltest kas oma kurjategijate väljaandmise seadust, oma karistusõigust või karistusprotsessiõigust on muutnud lepingule vastupidises mõttes.^{32.}

Üldise vaate järgi kustuvad sõja puhkemise korral lepinguosaliste riikide vahel kurjategijate väljaandmise lepingud. Isegi enne vaenulise tegevuse algust palutud kurjategijate väljaandmist ei tarvitse enam teostada.^{33.}

Uuemal ajal on mõningad riigid oma kurjategijate väljaandmise õigust seadustanud: nad on noid põhimõtteid, millistest nad end kurjategijate väljaandmisel lasevad juhtida,

31. Riigi Teataja 1924, 79/80, 41

32. L a m m a s c h, l h k. 93.

33. L a m m a s c h, " 97.

koondatult avaldanud. Selline seadus omab mõistagi erilise tähtsuse vahekorras nende riikidega, kellega kõnesoleval riigil kurjategijate väljaandmise leping sõlmimata ja kellel seetõttu avaneb võimalus algusest peale tutvuda juhtudega, mis tingimustel nemad kurjategijate väljaandmist võivad loota, ja seepärast ei saa nemad süüdistada reduriiki hää tahte puudumises, kui mõnel teatud juhul kurjategijate väljaandmine jäetakse rahuldamata. Kuid ka vastastikusel leppel teise seotud riigiga kurjategijate väljaandmise seadus omab tähtsuse, sest kurjategijate väljaandmise leping iseenesest määrab kindlaks ainult väljaandmise kohustuse piirid, mitte aga väljaandmise õiguse piirid. Viimase määrab kindlaks ainult kohalik seadus.³⁴.

Mida selgemalt ja kahtlematumalt kurjategijate väljaandmise õiguse ja kohustuse pii-

34. L a m m a s c h, lhk. 105,106.

rid on äramääratud ja mida üksikasjalisemalt kurjategijate väljaandmise menetlusviis on korraldatud, seda loomulikum (natürlicher ergibt) on selleks kohtute kompetents.^{35.}

Kõige tähtsamaks osutub aga kurjategijate väljaandmise seadus selles, et ta valmistab ette tulevasi kurjategijate väljaandmise leppeid. Riik, kes teisega /üht/ kurjategijate väljaandmise lepet kavatseb sõlmida, õpib tundma selle riigi kurjategijate väljaandmise seaduse kohustuse maksimumi, mida ta lepingu sõlmimisel peab arvestama.^{36.}

Kurjategijate väljaandmisseadused esinevad kahel kujul:

1. ühed käsitavad tingimusi niihästi kurjategijate väljaandmiseks üksikjuhtudel kui ka kurjategijate väljaandmise lepingute sõlmimiseks;
2. teised seavad üles ainult alused, mil-

35. L a m m a s c h, lhk. 107.

36. L a m m a s c h, " 108.

listel Valitsus on õigustatud üldisi kurjategijate väljaandmise lepinguid sõlmima, ilma millisteta aga üksikul juhul samaaegselt on õigustatud kurjategijate väljaandmist teostama.

Esimesse kategooriasse kuulub Prantsuse kavand, viimasesse Inglise ja Madalmaade seadus.³⁷.

Esimene täielikum kurjategijate väljaandmise seadus oli B e l g i a 1.okt.1833.a. seadus,³⁸ mille järgi olid kurjategijate väljaandmise deliktid jaotatud seitsmesse rubriiki:

1. ettekavatsetud tapmine /loendusega: Meuchelmord, Giftmord, Tötung eines Verwandten aufsteigender Linie, Totschlag (ka kahevõitlusel), Kindsmord./
2. süütamine;

37. L a m m a s c h, lhk. 113.

38. L a m m a s c h, " 110.

3. dokumentide võltsimine;
4. rahavõltsimine;
5. valetunnistamine /valevanne ja ahvatlemine valetunnistusele ei kuulunud väljaandmisele/;
6. vargus (ka röövimine, väljapressimine, pettus, ametalaline väljapressimine ja raiskamine/;
7. kuritahtlik pankrott.^{39.}

4. Vahekord naaberriikide ja mittenaaberriikide vahel kurjategijate väljaandmisel.

On kergesti mõistetav, et reduriigi huvi põgeniku karistamiseks, kui tegemist on vähetähtsa, madala karistusega ähvardava kuriteoga, väheneb kuriteopaiga kaugusega.^{40.}Pää-

39. F.von Martitz: Internationale Rechtshilfe im Strafsachen, II V Kapitel, Das belgische Auslieferungsgesetz von 1833. § 27 - lhk. 44,45,46.

40. L a m m a s c h, " 118.

legi kaugel maa juures vähetähtsa delikti korral kurjategija väljaandmine sunnitranspordil teopaiga riigile kurjategija kannatused ületavad tema poolt sooritatud ning karistusele kuuluva teo suuruse (raskuse) ja võivad isegi teda väljanõudva riigi s.o. teopaiga riigi huviga tema karistamiseks ja tema transpordiga seoses olevate suurte kuludega olla mitte õiges vahekorras.⁴¹

Leping, milline niisugust madala karistusega ähvardavat ja vähetähtsat kuritegu kurjategijate väljaandmise kohustusest otseselt või vaikivalt ei eralda, võib lepinguosaliste riikide vahel muutuda nõutuste (verlegenheit) allikaks, sest reduriik on kohustatud kurjategijat välja andma, kuna teopaiga riik ei ole kohustatud esinema kurjategija väljaandmise nõudega.

Loomupäraselt aga teopaiga kohtud, nii-

41. L a m m a s c h, lhk.119.

pea kui saavad teada, et kurjategija ühes väljaandmise lepinguga kohustatud riigis viibib, esitavad nõudluse siseriigi sellekohasele võimule kurjategija väljaandmisnõudmise algatamiseks, milline võim seesugust nõudlust siiski kergesti tagasi ei lükka, sest iga riik tunneb enese kohustatud olevat teiselt riigilt kõike seda nõudma, mis viimane esimese suhtes on kohustatud andma (gewähren) ja samuti on kohtutel loomupärane vaade näha kõigi kuritegude jälitamise hädavajalikkust. Rahvusvahelise õiguse piirid - nõuda kurjategijate väljaandmist, muutuvad selleläbi natsionaalse kohustuse piirideks seda õigust teostada.⁴¹ Ja nii järgnebki kurjategija väljaandmine asjaoludele, millistel halbus kurjategijale ületab kaugelt temale määratava karistuse suuruse, kuna teopai- ga riigile sunnitranspordi kulud ületavad riigi huvi väljamaale põgenenud kurjategija karistamiseks.⁴²

41. L a m m a s c h, l h k. 119.

42. L a m m a s c h, " 120.

Vastupidiselt ülaltoodule aga naaberriikide vahel ei saa lubada niisugust olukorda, kus isik, kes teostanud olgugi vähetähtsa varguse, võiks takistusteta liikuda naaberriigis. Õiglustunne oleks sügavasti vapustatud, kui vargad ja petturid ainult piiri ületamisega pääseksid jälitamisest. Seepärast kurjategijate väljaandmise lepped naaberriikide vahel peavad võimaldama kurjategijate väljaandmist kõigi deliktide korral, eraldades ainult minimaalse karistusega ähvardatavad ja teatud põhjustel väljaandmisele suletud deliktid.⁴³

Mittenaaberriikide vahel sõlmitud lepetes on sedamööda õigusega kurjategijate väljaandmise kohustust piiratud raskemate deliktidega ja niisugustega, kus kurjategijal on kogenuslikult erilisi võimalusi põgenemiseks.⁴⁴

43. L a m m a s c h, lhk. 121.

44. L a m m a s c h, " 122.

5. Kurjategijate väljaandmise piirid.

Praegusel ajal teostatakse kurjategijate väljaandmist kahel moodusel:

1. rahvusvahelise lepinguga,
2. vastastikkusega.

Rahvusvaheline leping on kindlalt (dokumentaalselt) fikseeritud juriidiline vaherkord, kus tähendatud on nördmid süütegijate väljaandmise kohta.

Vastastikkus aga on midagi rahvusvahelise kombeõiguse taolist. Vastastikkuse momenti on raske konstateerida. Selle aluseks võib olla üksik konkreetne juhus, võib aga ka teisiti olla. Üldiselt ei ole vastastikkus soovitav:

1. ta eeldab, et mõlemad pooled ühetaheliselt välja annaksid;

2. ta on kahepoolne akt, kurjategijate väljaandmine aga ühepoolne.

Üldise põhimõtte järgi antakse välja need isikud, keda riik vormiliselt karistada ei saa.

Missuguse süüteo eest välja antakse?

Sellele vastates peab märkima, et väljaandmise instituut riivab riigi suveräniteeti karistuse alal; seepärast ei või iga kuritegu toiminud isikut väljaanda. Väljaandmise piiride äramääramiseks on rahvusvahelises õiguses kaks süsteemi - meetodit:

1. enumeratsiooni,
2. eliminatsioon.

Enumeratsiooni (nimetatud ka Euroopa mandri) meetodis määratakse kindlaks karistuse miinimum, millisel puhul kurjategija väljaandmine lubatud. See moodus ei nõua süütegude üksikasjalist loetelu.

Eliminatsioonini (nimet.ka Anglo-Saksi) mis vanem, on puhtakujuline loetusmeetod. Lepingus loetellakse süüteod, mille puhul kur-

jategija välja antakse.

Viimane süsteem pole otstarbekohane,
kuna

1. süütegude nomenklatuur on suur;
2. süüteod võivad vahepeal mõisteliselt muutuda, mis lepingu täiendamist nõuab. Raskusi võib tekkida lepingu tõlgendamisel, kuna mõlemad tekstid on autentsed;
3. mandri süütegude nimistu erineb Inglise ja Ameerika omast jne.

6. Kurjategijate väljaandmine ettevaatamatus kuritegudes.

Üks karilikke küsimusi on, kas kurjategijate väljaandmine ka ettevaatamatus deliktides peaks aset leidma või tuleks väljaandmisele kuuluvate deliktide valdkonda kitsendada ettekavatsetult kordasaadetud õigus-

vastaste karistatavate tegudega.

Vanemad lepingud on kurjategijate väljaandmise kohustust piiranud tahtlikkude (dolus directus) deliktidega. Uuemais lepinguis leidub isegi otsesest rõhutamisest, et kurjategijate väljaandmine peab järgnema "wegen der nachbenannten, vorsätzlich verübten strafbaren Handlungen." /Vene-Austria leping 1874.a.art.2/⁴⁵.

Lammaschi arvates ei ole see aastast - - aastasse kasvava mittesüüliste deliktide tähtsusega kooskõlas, mistõttu ta pooldab nende kurjategijate väljaandmist, kes jämeda kergemeelsusega on põhjustanud näiteks laevahuku, rongide kokkupõrke, ehitise kokkuvarisemise, kaevanduse uputamise, teatri põlemise jne., kes seega paljude inimeste surmas süüdlased ja keda toimetatakse ka kaugelt karistamisele.⁴⁵

Nii Inglise-Prantsuse leping 1876.a. art.3 nr.4 näeb ette, et lepingusalised riid-

45. L a m m a s c h, lhk. 135.

gid " manslaughter, homicide par imprudence, négligence, maladresse, inobservation des règlements" puhkudel on kohustatud kurjategijate väljaandmisele.^{46.}

Viimase eeskujul on sealtpaale järgnenud Prantsuse-Hispaania leping a.1877, art.2 nr.4 E, ja Austria-Ungari-Serbia oma 1881.a. art.2 nr.1.^{47.}

7. Kurjategijate väljaandmisest väljasuletud deliktid.

Tänapäeval kehtivad kurjategijate väljaandmise lepped eraldavad neist pääle poliitiliste deliktide veel terve rea karistatavaid tegevusi (Handlungen) ja tegevusetusi (Unterlassungen) nagu:

1. duellid (kahevõitlusi)

46. L a m m a s c h, l h k. 136.

47. L a m m a s c h, " 137.

2. mitte eriti kvalifitseeritud moraalivastased deliktid,
3. deliktid usuliste tõekspidamiste vastu,
4. auhaavamised,
5. ametnikkude ametalalised deliktid,
6. ametnikkudele vastuhakkamised,
7. mittekvalifitseeritud varanduse rikumised,
8. pettused ja muud sarnased deliktid.^{48.}

A. Mis puutub usulistesse, ametnikkudele ja teistele riigivõimu organitele vastuhakkamiste deliktidesse, siis siin peitub hädasoht, et riik, kes sellist kurjategijate väljaandmist peaks lubama, oleks materjaalselt sunnitud ülekohtust või vähemalt tema arvamusel mitteõigustatud, olgugi teise riigi õiguse järgi seaduslikult põhjendatud jälitamist toetama, samuti nagu absoluutsete ja relatiivsete poliit-

48. L a m m a s c h, lhk. 138.

tiliste kuritegude pärast.^{49.}

Puhtakujulised usulised deliktid on see-
pärast tänapäeval kurjategijate väljaandmise
lepingutest väljasuletud.

1868.a. kehtivuse kaotanud Hispaania -
- Sardiinia leping 6.sept.1857.a. määras ära
profanazione deliberata dell' Eucaristia välja-
andmise kohustuse. Samuti Austria-Hispaania le-
ping 1861.a. art.II nr.2, mille järgi lepingu-
osalised riigid kohustusid vastastikku välja-
andmist lubama usutunnistuse teostamise rikku-
misel - profanacion del culto.^{50.}

B. Kahevõitlus ei ole üheski teadaolevas
lepingus väljaandmist kohustava deliktina eri-
liselt kindlasti (selgelt) nimetatud. Sellele
vaatamata saaks kurjategijate väljaandmisest
lepingu korral vaevalt keelduda kahevõitlusel
surma või raske kehavigastuse tagajärje juhtu-
del, nagu ka Austri-Vene oma a.1874 lubab "tou-

49. L a m m a s c h, lhk. 138.

50. L a m m a s c h, " 139.

te sorte d'homicide volontaire, blessures et lésions volontaires."⁵¹.

Nonde lepingute järgi aga, millised surmamisdelikte loetlevad tehniliste nimetustega (Mord, Totschlag, meurtre, assassinat etc) ei saa surmamise puhul kahevõitlusel väljaandmist nõuda riigilt, kus kahevõitlus (Duell) iseseisvalt, lahkuminevalt tapmise (Mord) ja surmamise (Totschlag) deliktina käsitletakse.⁵² Nii lükkas tagasi täie õigusega Schweitsi Liidukohus Saksa riigi poolt nõutud üliõpilase Lenning'i väljaandmise, kes Würzburgis oma vastase kahevõitlusel surmas.⁵³.

C. Moraalivastastest deliktidest kuuluvad väljaandmise kohustuse alla ainult need, mis on korda saadetud vägivallaga, kavalusega või alaealiste kallal.

Sellepärast ei kuulu väljaandmise kohustusele abielurikkumine, kupeldamine, pederastia

51. L a m m a s c h, lhk. 140.

52. L a m m a s c h, " 140.

53. M a r t i n, Revue dr.intern.XVI lhk.490.

ja sodoomia.^{53.}

Kupeldamine iseenesest pole väljaandmisele kuuluv delikt, kuid muutub selleks isiku alaealsuse korral või juhul, kui selles deliktis süüdlane isik omas loomupärase või ülevõetud kohustuse kupeldatud isiku süütuse hoidmiseks.^{54.}

8. Deliktid isikliku vabaduse vastu.

Uuemais lepinguis on pääle (naiste)röövimise (Entführung) reeglipäraselt loetletud ka isiku õigusvastased kitsendused põhjuseta kinnipidamise ja kodurahu rikkumistega kurjategijate väljaandmise alusena, kuid piiramisega juhuks, milles üks tsiviilisik süüdlane.^{55.}

Nii Belgia kurjategijate väljaandmise

-
53.	L a m m a s c h,	lhk.	141.
54.	L a m m a s c h,	"	143.
55.	L a m m a s c h,	"	145.

seadus lausub: " pour attentats à la liberté individuelle et à l'inviolabilité du domicile, commis par des particuliers , " ⁵⁶.milline põhimõte leidub kõigis Belgia uuemais lepinguis. Samuti näit.ka Saksa-Hispaania lep. 1878.a. art.1 nr.6 ja 7. ⁵⁷.

9. Varavastased deliktid.

Üldiste varavastaste deliktide all vaatab Lammasch pettust ja liigkasu ning leiab, et pettus ja abus de confiance on haaranud rahvusvahelist liiklemist ning arvab, et aktsiaseltside juhatused ja ametnikud peaksid kuuluma pettuse puhul väljaandmisele. ⁵⁸.

Täie õigusega on seda põhimõtet rakendanud Inglise-Prantsuse lepingus 1876.a. art. II nr.19 " publications faites de mauvaise foi, comptes rendus, écrits ou imprimés men-

56. Belgia kurjategijate väljaandmise seadus 1874.a. art.1 nr.12

57. L a m m a s c h, lhk. 146.

58. L a m m a s c h, " 149.

songers faits dans le but de tromper les actionnaires d'une société, de provoquer des souscriptions ou de déterminer des tiers à prêter de l'argent à la société." 59.

Samuti, et vähemalt naaberriikidel tuleks liigkasuvõtmine võtta kurjategijate väljaandmisdeliktide hulka.⁶⁰

Üldsusele kahjulikkuse pärast peaksid leidma tähelepanu tervisele ohtlikud toidu- ja arstirohtude võltsingud /leidub Prantsuse - Hispaania lepingus 1877.a. art.I nr.29/, laevaõidu deliktid jne.⁶¹. Erilise tähtsuse omab väljaandmine rahadeliktide puhul. Tähelepannes seda suurt kahju, mida seesugune delikt võiks põhjustada, soovib Lammach, et kurjategijate väljaandmine hõlmaks ka neid, kes süüdlased metall- või paber- valerahade ettevalmistustoiminguis: nii templite, plaatide, joonistuste, vormide jne. valmistajad.⁶²

Kurjategijate väljaandmisele varavas-

59,60. L a m m a s c h, lhk. 149.

61,62. L a m m a s c h, " 150.

taste deliktide puhul olid kaua aega vastu eriki Ameerika Ühendriigid. Vanemais Ameerika Ühendriikide kurjategijate väljaandmise lepinguis leidsid varavastaste deliktidena ainult dokumentide võltsimised, ametalalised raiskamised, õine vargus sissemurdmise-ga (burglary), röövimine ja süütamine. ^{63.}

10. Laevasõidu deliktid.

Laevasõidu deliktides mitmed riigid teevad vahet meriröövis sellejärgi, kas tegu mõistetakse rahvusvahelises või üksikute riikide seadusandluses tähendatud ulatuses, võimaldades kurjategijate väljaandmist ainult juhul, kui tegu loetakse mõlemate lepinguosaliste riikide õiguse järgi merirööviks. ^{64.} Meriröövis rahvusvahelise õiguse mõiste järgi puudub kurjategijate väl-

63. L a m m a s c h, lhk. 153.

64. L a m m a s c h, " 155.

jaandmine, kuna rahvusvahelise õiguse järgi iga riik ise on õigustatud toimetama jälitamist põhimõttel, et meriröövleid loetakse kogu inimsoo vaenlasteks, kelle üle mõistavad kohut selle riigi võimud, kes meriröövlid on kinni pidanud.

11. Katse ja kaassüü.

Uuemad lepingud laiendavad kurjategijate väljaandmise kohustust kõigi lepingus nimetatud deliktide juures ka katse ja kaassüü juhtudele, kuivõrd katse ja kaassüü on karistatav lepinguosalistes riikides. ^{64.}

CB
Nii näiteks Eesti-Rootsi kurjategijate väljaandmise ja kriminaalasjas kohtuliku abiandmise konventsiooni kiinnitamise art.2 § 2 II lõige lausub " Väljaandmine lubatakse ka mõne ülalnimetatud süüteo katse

64. L a m m a s c h, lhk. 158.

või selle teo kaassüü (õhutamise, abi ja kaastegevuse) eest, kui seda katset või kaassüüd võib karistada sama raske karistusega, nagu ette nähtud § 1." 64.

Naaberriikide vahekorras on eeltoodu kindlasti õige, kuid mittenaaberriikide vahel tuleb see võtta ettevaatusega, et huvi katse ja kaassüü jälitamiseks igal juhul ei läheks liiale, vaid piirduks üksikute raske teo kuritegudega, ja ei hõlmaks enesesse ettevalmistustoiminguid või karistatava teo mittetakistamist. 65.

Nimetamist väärrib veel asjaolu, et mitmed vanemad väljaandmislepingud ühinemise puhul kuritegevuseks (Vergesellschaftung) von Verbrechern) üldiselt ja hilisemad Saksa-Belgia, Saksa-Luksemburgi ja Saksa - Hispaania omad ühinemise puhul sihiga isikutele või varandusele kallaletungida (Bildung einer Bande in der Absicht Personen oder Ei-

64. Riigi Teataja 1930,34,211 lhk.377

65. L a m m a s c h, lhk. 159,160.

gentum anzugreifen) kohustuvad kurjategijate väljaandmiseks, enesest mõistetavalt vaid niivõrt, kui see lepinguosaliste riikide seaduste järgi on karistatav. ^{66.}

12. Poliitilised deliktid.

Varemail sajandeil olid poliitilised deliktid ainukesed, kus kurjategijate väljaandmine aset leidis. Nii loobuti isegi raskeid kuritegusid kordasaatnut jälitamast, kui viimane ületas mõne teise riigi piiri. ^{67.}

Õnnestus aga poliitilisel kuriteo algatajal teda ootava piinarikka surma eest välismaale põgeneda, siis võeti keskaegsetes Valitustes kõik diplomaatilised kunstid tarvitusele, et vastast oma võimu alla saada ja teda võimalikult kahjutuks teha. Kui aga need abinõud sihile ei viinud, siis võeti tarvi-

66. L a m m a s c h, lhk. 161.

67. L a m m a s c h, " 203.

tusele ka salakavalus ja vägivald. Põhimõtet, kas poliitilised kurjategijad kuuluvad väljaandmisele või mitte, ei olnud.

Sellest tuligi, et kurjategijate väljaandmised poliitiliste deliktide pärast ei olnud haruldased ja et isegi üksikud riigid lepinguliselt lubasid poliitiliste põgenikkude väljaandmist; kuid ei olnud vähe ka neid juhusid, kus vaatamata lepingulisele lubadisele, keelduti nõutud poliitilise kurjategija väljaandmisest. 68.

Esmakordselt kerkis üles põhimõtte poliitilisi kurjategijaid mitte väljaanda 1875. Mackintoschi peetud kõnes ja ühes Canningi telegrammis a.1825. Esimese osava kaitse teaduses leidis see põhimõtte Provó Kluit'ilt tema kuulsas dissertatsioonis "De deditone profugorum" 1829.a. 69.

Riikide tegelikku praksisesse jõudis

68. L a m m a s c h, lhk. 204.

69. L a m m a s c h, " 206.

see põhimõte alles 1831.a. Samal aastal nimelt Prantsuse valitsus, tõenäoliselt põhjustatuna Neapoli valitsuselt vale ettekäände all nõutud poliitiline kurjategija Galotti välja anda, otsustas poliitilisi kurjategijaid tulevikus mitte välja anda ega välja nõuda.⁶⁹ Ja alates Prantsuse - Šveitsi kurjategijate väljaandmislepinguga 30.sept. 1833.a. pääses kogu ilmas mõjule põhimõte poliitilisi kurjategijaid mitte väljaanda.⁷⁰

Öeldakse, et poliitilised deliktid pole sagedasti juhitud ainult kaunitahtest, vaid ideeliselt lahkuminevast suunast inimese hingeelus. Teiseks on poliitiliste deliktide jälitamine hiivõrd seotud riigi eluküsimustega, et riigi huvid elada ja karistada võivad lahku minna. Ka kaheldakse poliitiliste süütegude juhtudel parteitute otsuste juures. Kolmandaks on riigikorrad erinevad, nii et

69. L a m m a s c h, lhk. 206.

70. L a m m a s c h, " 207.

riigis, kus isik redus viibib, võib tegu üldse mitte süüteks olla.

" Et tänapäeva Euroopa rahvusvahelise õiguse järgi tänased poliitilised kurjategijad võivad homme olla tunnustatud kui õiguspärased valitsejad, on häa mitte kohustuda välja andma jälitamiseks eilsed õiguspärase valitsuse mehi kui poliitilisi kurjategijaid " - Groen van Prinsterersi sõnad Hollandi välismaal. seaduste arutamisel a.1849. ⁷¹.

Poliitiliste deliktide all kurjategijate väljaandmisel tuleb mõista mitte ainult absoluutseid, vaid ka relatiivseid tegusid, millised poliitiliste tunnuste kõrval sisaldavad ka mõnd teist kuritegu. ⁷².

Riik, kes poliitiliste deliktide puhul kohustuks välja andma kurjategijaid, annaks seega blanko volituse, mille täitmise jätab vastavale võõrale riigile. ⁷³.

71. L a m m a s c h, lhk. 218.

72. L a m m a s c h, " 215.

73. L a m m a s c h, " 217.

Ainult niisuguste riikide vahel, kes üksteisega ei ole mitte ainult üldiste rahvusvaheliste, vaid on seotud ka riikliste vahekordadega, lubatakse kurjategijate väljaandmist ka puhtpoliitiliste deliktide korral, nagu Ameerika Ühendriikides ja nagu oli Austria ja Ungari vahel. ^{74.}

Absoluutsete poliitiliste deliktide all tuntakse riigi äraandmist, mil puhul ei ole kurjategijate väljaandmist. Samuti ka relatiivpoliitiliste süütegude puhul, kus tegemist mõne sõjapidamise aktiga (Act der Kriegsführung), nagu kodusõjaga, mässuga seoses ettevõetud tegudega (tapmine, röövimine jne.), millised loetakse võrdseks kohtuotsuse puhul surmamõistetud surmamisega timuka poolt. ^{75.}

Edasi leiab Lammach, et meestele, kes on võidelnud ühe probleemi (idee) eest, mis näis neile ideaalina, lahtiütlemine isamaast,

74. L a m m a s c h, l h k. 219.

75. L a m m a s c h, " 225 j j.

mille kasuks nemad oma kõige parema ohverdasid, on juba karistuseks äärmise kibedusega ning et riikidel üldiselt pole põhjust karistada isikuid, kes välismaal on korda saatnud poliitilise delikti, olgu see ka relatiiv-poliitiline delikt, ega põhjust heita neid sisemaa kohtu alla sarnaste tegude eest, veelvähem neid väljaanda kallaletungitavale riigile kolmandale riigile, kelle valitsusalal sündis kallaletung, millise seisukoha võttis omaks ka rahvusvahelise õiguse instituut 1880.a. kongressil Oxfordis. ^{või/}76.

Näitena Eesti-Belgia vahelise kurjategijate väljaandmise konventsiooni artikkel 5. lõige I lausub: " Väljaandmist ei lubata, kui süütegu, mille pärast väljaandmist palutakse, loetakse palutud riigi poolt poliitiliseks süüteoks või teoks, mis on ühenduses sarnase süüteoga" ja lõige II " Väljaantavat väljaan-

maalast ei või jälgida või karistada mingisuguse poliitilise süüteo eest, mis enne väljaandmist korda saadetud, ega mingisuguse teo eest, mis on ühenduses sarnase süüteoga, ega ka süütegude või üleastete eest, mis ei ole ette nähtud käesolevas konventsioonis." 76.

Belgia attentaadiklausel.

Belgias ja Prantsusmaal leiti, et on tegemist õigluse raske rikkumisega, kui nende indiviidide, kes olid välja astunud suverääni elu vastu, jälitamine ja karistamine peaks olema võimata siis, kui neil õnnestus ületada riigi piirid, mispärast otsustati kurjategijate väljaandmisõigust parandada sellega, et sarnaste deliktide puhul rakendati väljaandmise kohustust klauseliga: " Ne sera pas réputé délit politique, ni fait connexe à un semblable délit, L'attentat contre la personne du chef d'un gouvernement étranger ou contre celle d'un membre de sa famille,

76. Riigi Teataja 1927, 57, 68 lhk. 770, 771.

lorsque cet attentat constitue le fait, soit de meurtre, soit d'assassinat, soit d'empoisonnement", ja milline klausel läks 1856.a. Belgia - Prantsuse konventsioonist üle tollest ajast sõlmitud lepingutesse.⁷⁷ Tähendatud klausel kannab nime "Belgia attentaadiklausel" ja rajaneb kogemusele, mis ammutatud vennaste Celestin ja Jules Jacquin'ide atentaadikatsesest Napoleon III vastu a.1854 põrgumasina asetamisega Lille-Calais raudteele, et lasta õhku raudteerongi, millega Napoleon III Tournay'sse sõitis.⁷⁸

Tähendatud atentaadiklausel leidub kõikides Eestilt sõlmitud kurjategijate väljaandmislepinguis, nii näit.Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu artikkel III.järgi " Käesoleva lepingu määrused ei õigusta väljaandmist ühegi poliitilist laadi kuriteo ega süü eest, ei ka ühegi teo eest, mis sarnase kuriteo ehk süüga ühenduses on. Ühegi isiku üle, kes selle lepin-

77. L a m m a s c h, lhk. 245,246.

78. L a m m a s c h, " 309 jj.

gu põhjal ühelt ehk ühele Kõrgetest Lepingus-osalistest välja antud, ei tohi kohut mõista ega teda karistada mingisuguse poliitilise kuriteo ega süü eest. Kui süüspandud kuritegu sisaldab eneses mõrtsukatöö, salatapmise ehk kihvtitamise, olgu kordasaadetud teona ehk katsena selleks, siis asjaolu, et sarnane kuritegu ehk katse selleks on korda saadetud võõra riigi valitseja ehk pea vastu ehk mõne tema perekonna liikme vastu, ei õigusta mitte sarnast süütegu pidama poliitiliseks kuriteoks ehk teoks, mis poliitilise kuriteoga ühenduses." ^{78.} ja näit. Eesti - Hollandi vahelise väljaandmise ja kriminaalasjas kohtuliku abiandmise konventsiooni artikkel 2.: "Karistatavad teod, mis võivad põhjustada väljaandmise palve, on järgmised:

1° a. atentaat sõbraliku riigi kuninga, valitseva kuninganna, regendi või mõne muu riigi-

78. Riigi Teataja 1924, 79/80, 41 - lhk. lhk. 504.

pea elu või vabaduse vastu, või mis ette võetud sihiga neid teha valitsemisvõimetuiks;

b. atentaat mitte valitseva kuninganna, arvatava troonipärija või suveräänse perekonna mõne liikme elu või vabaduse vastu; " 78.

13. Mittepoliitilised riigivalitsemisvastased deliktid.

Mittepoliitiliste riigivalitsemisvastaste deliktide hulka, milliste puhul kurjategijate väljaandmine peab aset leidma, kuuluvad:

1. ametivõimudele vastuhakkamine,
2. ametivõimu kurjasti tarvitamine,
3. ametnikkude altkäemaksu võtmine,
4. sõjaväelaste desertatsioon,
5. raha-krediidipaberite ja avalikkude dokumentide võltsimine,
6. valetunnistamine ja valevanne. 79.

78. Riigi Teataja 1933, 91, 661 - lhk. 1058

79. L a m m a s c h, lhk. 357.

14. Kurjategijate väljaandmise kohustuse
kitsendused ja tingimused.

Olgugi, et kurjategijate väljaandmislepingud korrapäraselt loetlevad delikte, milliste puhul kurjategijate väljaandmine peab toimuma, siiski ei anta välja iga-üht, kes korda saatnud mõne väljaandmislepingus nimetatud delikti. Need takistused olehevad osalt pagenud kurjategija isikust, osalt temale langenud teo raskusest, selle karistusõiguslikust järeldu- sest või puht välisest olukorrast.

Mis puutub pagenud kurjategija isikusse, siis tänapäeval omab tähtsuse ainult tema rahvus (natsionaalsus), kuna kõik muud momen- did on vaid ajaloolised. ^{80.}

80. L a m m a s c h, lhk. 372.

Orjust mittetunnistav riik lubab kuriteo kordasaatnud pagenu orja tema riigile välja anda ainult tingimusega, et teda võidakse ainult orjade jaoks määratud karistusviisidega karistada, mitte aga niisuguse, kuigi karistava teo eest, mille sihiks oli enda vabastamine orjusest, ning et ori pääle karistuse kandmist kohe vabastataks orjusest. 81.

Vanemad prantsuse juristid tõlgendasid, et väljaandmisele kuuluvad vaid need, kes vabatahtlikult on asunud reduriiki, kuna uuema aja autorite arvates on ükskõik, kas pagenu kurjategija on asunud vabatahtlikult reduriiki või sattunud sinna laevarandumise (laevahukult) tagajärjel, sõjavangina, inimrööviga või väljaantuna kolmandalt riigilt. 82.

Ex lib. univ. Tart.

81. L a m m a s c h, l h k. 373.

82. L a m m a s c h, " 375.

15. Oma kodanikkude väljaandmine.

Enamik niihästi Euroopa mandri kui ka ookeanitaguseid võime allutab kodumaaseadustele ka oma kodanikkudelt välismaal kordasaadetud seadusvastased teod ja võtab oma kodanikud vastutusele nende tagasipöördumisel välismaalt. Samaegselt peavad kõik riigid oma kõrgemaks kohuseks kaitsta oma kodanikke välismaa võimude vägivalla eest, mistõttu omamaalase väljaandmine välismaavõimudele paistub siseriigivõimu kohuste hooletusse jätmisena ja õiglusvastasena. Tunduks eriliselt valjuna, võõrana teise maa institutsioone ja keelt mitte tundes, mitte omades tuttavaid, kes tema eest võiksid hoolitseda, olles seega süüalusena ebasoodsamas olukorras kui sama maa süüdlane. 83.

Nii Bosnia - Herzogoviina seadus keelas oma kodaniku väljaandmise võõrale riigile järjekult ka Türgile, ja laiendas seda keeldu ka Austria-Ungari kodanikkude kohta, olgugi et need Bosnia seaduse järgi ei loetud oma kodanikeks.

Belgia, Luxemburgi ja Hollandi kurjategijate väljaandmise seadused toovad selle keelu esile varjatult, kuna tingimuste all mille puhul kurjategijate väljaandmine aset leiab, räägitakse ainult välismaalastest. ^{84.}

Igatahes, alates 1830.a., on Prantsusmaal valitsevaks saanud vaade, et prantslased ei kuulu väljaandmisele. Esmakordselt on see vaade leidnud rakendust 1834.a. kurjategijate väljaandmise lepingus Belgiaga. ^{85.}

Põhimõte, et omamaalased ei kuulu väljaandmisele, ei ole igivana : umbes 18. saj. viimasest veerandist alates on ta aegamööda

84. L a m m a s c h, lhk. 380.

85. L a m m a s c h, lhk. 389.

leidnud üldist tunnustust ja nõnda levinud.

Vastupidi Euroopa mandririikidele, Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid põhimõttelikult käsitlevad oma kodanikke väljaandmisel kui võõraid kurjategijaid.⁸⁶ Samuti ei leidu nende kurjategijate väljaandmise kui ka teistes seadustes keeldu omamaalaste väljaandmiseks.⁸⁷

Teistest riikidest ainult Norra tunnustas põhimõttelikult õiguslikku võimalust omamaalaste väljaandmiseks kuritegude puhul, mida need sooritanud välismaal ja välismaalaste vastu. Pääleselle Rootsi ja Norra annavad vastastikku oma kodanikud välja lepingute põhjal kõigi teises riigis sooritatud kuritegude puhul. (Norra seadus 11.sept.1818.a., Rootsi - Norra leping 1.juunist 1819.a.)⁸⁸

Uuemal ajal näib mõjule pääsevat vaade, et tuheks loobuda omamaalaste väljaandmise keelust, millisele seisukohale 1880.a. asus

-
86. L a m m a s c h, lhk. 389.
87. L a m m a s c h, " 391.
88. L a m m a s c h, " 395.

ka Oxfordi Rahvusvahelise õiguse konverents, sest

1. ei või olla kahtlust välisriigi erapooletuses,
2. on hõlpsam sel teel kurjategijat karistada.

Vastastikune kurjategijate väljaandmise võimaldamine (Gewährung) eeldab teatud usaldust teise riigi kohtulikkude institutsioonide vastu. Õigusega võiks öelda, et riik, kes kahtleb, et ta omamaalast kurjategijat ei saaks teisele välja anda, ei tohiks õigustatud olla ka kolmandasse riikkondsusesse kuuluva kurjategija väljaandmiseks. ^{88.}

16. Naturalisatsiooni mõju.

Keelduda võib omamaalase väljaandmisest, kui viimane ajal, mil saabus kurjategi-

88. L a m m a s c h, lhk. 398.

ja väljaandmise soov, kuulus veel selle riigi kodakondsusesse, kellele esitati vastav soov. Kui aga kurjategija kuriteo kordasaatmise ajal kuulus selle riigi kodakondsusesse ning hiljem kodakondsuse ükskõik mis põhjusel kaotas, siis see asjaolu ei kaitse teda väljaandmast. 89.

Lammaschi vaatel isik, kes alles pääle teatud kuriteo kordasaatmise saanud selle riigi kodanikuks, kellele esitati kurjategija väljaandmise- nõudmise soov, ei ole õigustatud kasutama omamaalase privileegiumi ja samuti palutud riigil ei ole mingit põhjust seesugusel juhul väljaandmisest keeldumiseks. 90.

Põhimõttelikult kurjategijate rahvusküsimusel ei ole mingit seost kurjategijate väljaandmisküsimusega. 91.

-
89. L a m m a s c h, l h k. 403.
90. L a m m a s c h, " 404.
91. L a m m a s c h, " 425.

17. Kolmanda riigi kodanikkude - kurjategijate väljaandmisest.

Kujutleme, et A riigi alam on saatnud korda B riigis kuriteo ja põgenenud sellejärele C riiki, kusjuures B nõuab C-lt süüdlase väljaandmist. Kui sääljuures B kuuluks aganende riikide hulka, kellele A ja C oma kodanikke välja ei anna ehk valitseks A ja B vahel tugev vihavaen. Kas nendes olukordades A ei oleks oma alama kaitseks õigustatud tõstma vastuvaidlust kurjategija väljaandmise suhtes B riigile.

Või jälle, et näiteks Türki nõuaks Ameerika Ühendriigelt sakslase väljaandmist, keda ühes Konstantinoopolis kordasaadetud mõrvas süüdistatakse. Kas ei ütleks siis Saksamaa õigusega: "Teie ameeriklased, kes Teie muide oma alamad võõrastele võimudele välja annate, teete

sellele vaatamata Türgi suhtes erandi. Järjekult ei tohi Teie seda, mida Teie oma kodanikkude suhtes ei rakenda, ka meie alamatele teha."

Erilistel tingimustel peab seega olema võimalus keelduda kolmandasse rahvusse (riik-kondsusesse) kuuluva kurjategija väljaandmisest või teopaiga riigi asemel teda tema koduriigile välja anda. 91.

Vanemad kurjategijate väljaandmise lepingud, mis lahendasid ülaltähendatud komplikatsiooni, olid ühtlasi kategoorilisemad. Nii 1838.a. Prantsuse - Sardiina ja 1844.a. Prantsusmaa - Badeni vahelistes lepinguis kõlas see järgmiselt: " Si des individus étrangers à la France ou aux États de la Sardaigne (et Bade) venaient à se réfugier d'un pays dans l'autre, après avoir commis un des crimes énumérés à l'article I., leur extradition sera accordée, toutes les fois que le gouvernement du pays

91. L a m m a s c h, lhk. 424 jj.

auquel ils appartiennent y aura donné son assentiment." ⁹². Seejärgi peaks igal juhul nõutatama koduriigi nõusolek kurjategija väljaandmiseks ja kui ükskõik mis põhjusel järgneb mittenõusolek, siis sel puhul oleks väljaandmine takistatud.

Kuna niisugune norm ilmselt väga kaugele viib, siis uuemad kurjategijate väljaandmise lepingud ei ole seda koduriigi mittenõusolekut enam tunnustanud ja on seepärast ette näinud, et kurjategija väljaandmise palve korral riik on õigustatud (mitte kohustatud) teatama kurjategija koduriigile väljaandmise vajadust ja juhul, kui see riik omakorda nõuab sama isiku väljaandmist temale, jätab omale vaba valiku otsustamiseks, kellele mõlemaist riigest kurjategija välja anda. ⁹³.

92. L a m m a s c h, lhk. 426.

93. L a m m a s c h, " 428.

18. Aegunud kuriteod kurjategijate
väljaandmise küsimuses.

On endastmõistetav, et riik, kes oma seadusandluse järgi ei ole enam õigustatud pagenud kurjategija suhtes karistust langetama ega täide viima, ei ole ka õigustatud ega kõigevähemaltki kallutatud selle väljaandmist nõudma, kelle vastu tema oma seadus on muutunud kehtimatuks.

Kuna kurjategijate väljaandmine eeldab õigust kurjategija karistamiseks, siis selle eelduse äralangemisel, ükskõik mis põhjusel, puudub ka õigus kurjategijat, keda meie oma õigusmõiste kohaselt ei tohi karistada, teisele riigile karistamiseks välja anda. ^{94.}

Täie õigusega on seega uuemais kurjategijate väljaandmislepinguis sõnastatud klau-

94. L a m m a s c h, lhk. 432.

sel:" Kurjategijate väljaandmine ei tohi aset leida, kui möödunud on karistatavast teost ehk viimasest kohtuniku toimingust (Handlung) või järgnenud süüdimõistmisest (Verurtheilung) reduriigi seaduste järgi jõusse astunud karistusliku jälitamise või määratud (Erkannten) karistuse aegumine. 95.

Kuna selles klauslis ei ole märgitud momenti, kunaseks aegumine peab olema täitunud või mitte, siis peaks selle lähtepunktiks olema kurjategija väljaandmise soovi saabumise moment reduriigile. Kui aegumine on leidnud aset, siis ei tohi kurjategija väljaandmist enam järgneda. 96.

Ülaltähendatud klausel leidub ka Eesti Kriminaalkohtupidamise seadustikus IV.osa 6. peatükk. Kurjategijate väljaandmine, mille § 982 lausub: "Väljaandmine ei ole lubatud, kui Eestis maksvate kriminaalseaduste järgi

95. L a m m a s c h, l h k. 435.

96. L a m m a s c h, " 436.

on möödunud kriminaaljälitamise algamise, koh-
tuotsuse tegemise või otsuse täitmisele pöö-
ramise aegumise tähtajad." 96.

Kui kurjategijate väljaandmise leping ei
sisalda erilist nõuet kumma kahe riigi õiguse
järgi tuleb aegumise küsimus lahendada, siis on
palutav (redu-) riik ainult sel puhul kohustatud
kurjategija väljaandmiseks, kui tegu, samuti ka-
ristus nii tema kui ka väljaandmist nõudva riigi
õiguste järgi on veel aegumata. 97.

Erasuüdistusasjus Lammasch jõuab arvamusele, et neis kurjategijate väljaandmine tuleb jätta rahuldamata, kuna kehtivad kurjategijate väljaandmise lepingud lubavad kurjategijate väljaandmist siis, kui tegu mõlemas lepinguosalises riigis kuulub avalikus korras jälitatavate ja karistatavate hulka. 98.

Õigusega on seetõttu Šveitsi liidukohus 16. augustil 1875. a. tagasi lükanud pettuse pä-

96. Riigi Teataja 1934, 89, 720 - lhk. 92.

97. L a m m a s c h, lhk. 438.

98. L a m m a s c h, " 443.

rast jälitatava saksa alama Mörchi väljaandmise, kuna St.Galleni kantoni seaduste järgi, kuhu kurjategija pages, säärase deliktide jälitamine leiab aset vaid erasuüdistaja avaldusel. 99.

19. Süüdivust ja karistamist kõrvaldavad põhjused.

Eriti süüdivust ja karistamist kõrvaldavate põhjustena tuntakse hädakaitset, hädaabi, hädaseisukorda, joobnud olekut, mööduvat meeltesegadust jne. Et otsusele jõuda, kas vastab tõeale süüdistatu vastulause, et ta ülaltähendatud põhjustel on kuriteo korda saatnud ja seega ei kuulu karistatavate tegude hulka kurjategija väljaandmise lepingu mõttes, on hädavajalik asjaoludega võimalikult vahenditult selgusele jõuda. Tähenatud andmete kogumine

99. M a r t i n, Revue de dr.intern.1881, lhk. 50.

teopaiga riigist on aga reduriigi võimudel võimata, kuna kõigi reeglite kohaselt ei ole neil võimalik vahenditult üle kuulata kõnesolevas teos tunnistajaid ja isikuid, kes võiksid tõendada süüdistatu seisukorda enne ja pärast tegu, mistõttu nad peavad leppima vaid nende protokollitud väljautlustega; mispärast reduriigil ei jää muud üle, kui teostada palutud süüdistatu väljaandmine, olgugi et, kui viimase seletus ei vastakski tõele, ei ole tegemist karistatava tegevusega.^{100.}

Teistsuguseks kujuneb aga olukord, kui tegemist on kurjategijate isiklike omadustega, mida võimalik on hinnata tema enda järgi. Nii vaimuhaiged, alaealised, kurttummad, kes ei vastuta kordasaadetud teo eest. Neil puhkudel kurjategijate väljaandmist enamikus ei ole.^{101.}

100. L a m m a s c h, lhk. 445.

101. L a m m a s c h, " 446,447.

20. Kuriteo kordasaatmise koht.

Kurjategijate väljaandmise kitsendused võivad oleneda ka kohast, kus sooritatud delikt. Üldiselt võib öelda, et kuritegu on sooritatud selles riigis, kus kaebealune on teostanud neid tegevusi või tegevusetusi, millede pärast teda selles kuriteos süüdistatakse.^{102.}

Tegu võib olla korda saadetud:

1. oma riigi territooriumil,
2. reduriigi territooriumil,
3. kolmanda riigi territooriumil.

Kurjategijate väljaandmise instituut on loodud pääsjalikult omal maaalal kordasaadetud deliktide jälitamiseks. Eriti on see leidnud valdavat rakendust Inglise ja Ameerika Ühendriikides: "The country demanding the criminal must be the country in which the crime is

102. L a m m a s c h, lhk. 453.

committed." 103.

Tuntakse siiski terve rida kurjategijate väljaandmislepinguid, mis käsitlevad väljaandmist ka reduriigi territooriumil kordasaadetud deliktide puhul. 104.

Kolmanda riigi territooriumil sooritatud deliktide korral väljaandmist nõudev riik põhjendab kurjategija väljaandmise palvet kas sellega, et väljanõutav on tema alam või et väljanõutavale süüks pandav(tegu) delikt on spetsiaalselt selline, mis on sihitud väljaandmist nõudva riigi huvide ja õiguste vastu, nii valeraha valmistamise korral. 105.

Kuna karistamine omal territooriumil toimatud kuriteo eest kuulub riigi päämiste kohustuste hulka, siis kurjategijate väljaandmise kohustust sisemaal kordasaadetud kuritegude puhul on vaikivalt eitatud kõigis nendes kurjategijate väljaandmise lepingutes, millised tun-

103. B e a c h - L a w r e n c e, Albany Law Journal nr.340 (1876 nr.6 lhk.87) ja Commentaire IV lhk. 444.

104. L a m m a s c h, lhk. 451.

105. L a m m a s c h, " 459,460.

nustavad ainult teise lepinguosalise territooriumil sooritatud kuriteo puhul väljaandmise kohustust.

Kuid pääle tähendatute mõned kurjategijate väljaandmise lepingud, millised lubavad ka kolmanda riigi territooriumil sooritatud kuritegude puhul väljaandmist, sisemaal kordasaadetud deliktide puhul otseselt keelavad väljaandmist nagu Austria - Hollandi leping 1880.a.art. nr.1: "die Auslieferung wird nur stattfinden, wenn die strafbare Handlung ausserhalb des Gebiets des um die Auslieferung ersuchten Staates begangen worden ist." 106.

21. Res judicata.

Üks põhjustest mis reduriiki erandlikult õigustab kurjategija väljaandmisest keeldumast vaatamata põhjendatud väljaandmise pal-

vele, seisneb selles, et kurjategija on selle teo eest, mille pärast väljaandmist palutakse, omamaa seadusjõulise kohtuotsusega kas õigeks mõistetud, karistusest vabastatud või süüdlaseks mõistetu on kohtuotsuse järgi karistuse ära kandnud või et ta selle teo pärast seisab kohtuliku eeluurimise all. ¹⁰⁷.

Arvukais uuemais kurjategijate väljaandmislepinguis leidubki määrus, et väljaandmist ei tohi tulla, kui väljanõutav on sama karistatava teo eest, mille pärast teda välja nõutakse, reduriigis karistatud või seisab alles eeluurimise all. ¹⁰⁸. Nii Eesti ja Itaalia vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise lepingu artikkel 7.:

"Väljaandmine ei toimu siis, kui nõutavat isikut jälitatakse palutavas riigis sama süüteo eest, või kui asi on lõpetatud, või kui isik on amnestitud, süüdi mõistetud või õi-

107. L a m m a s c h, lhk. 469.

108. L a m m a s c h, " 470.

geks mõistetud samas asjas, välja arvatud juhtumil, kui selle riigi seadusandlus lubab kriminaalprotsessi uuesti ülesvõtmist." 108.

22. Kurjategijate väljaandmine väljanõutava isiku vastu olevate teiste jälitamiste puhkudel.

Ühelgil juhul ei saa aga kurjategija väljaandmissoovi saabumise ajal väljanõutava isiku vastu olevad teised jälitamised põhjuseks olla kurjategija väljaandmise keeldumiseks, küll aga võivad nad olla põhjuseks kurjategija väljaandmise edasilükkamiseks kuni oleva kaebuse otsustamiseni ja määratud karistuse ärakandmiseni. Vähemalt kui on tegemist omalmaal kordasaadetud kuriteoga, on reduriigil kahtlemata õigus kurjategija väljaandmist nii kauaks edasi lükata, kuni väljanõutu oma süü sisemaa (re-

108. Riigi Teataja 1935, 83, 698- lk. 1947.

duriigi) õiguskorra suhtes on lepitanud.

Samuti lükatakse selle väljaandmine edasi, kes väljanõudmispalve saabumise ajal reduriigis kannab kinnipidamiskaristust või on mõistetud kinnipidamisele. 109.

Uuemal ajal soovitab Bernard II lhk.327 väga soojalt, et see riik, kes pagenud kurjategijat on karistanud madalama karistusega, annaks tema välja teisele riigile, kes jälitab teda (s.o.kurjategijat) raskema karistuse ähvardusel, kusjuures viimati nimetatud riigi kohatud karistuse määramisel arvestaksid ka välismaal sooritatud kuriteoga oma õiguspõhimõtete järgi. 110.

Mõlemal eespool tähendatud juhul reduriik otsustab kohe ainult täitmise pärast edasilükatud kurjategija väljaandmise lubatavuse või mittelubatavuse. Kui reduriik näiteks lükaks edasi selle otsustamise kuni omamaalise

109. L a m m a s c h, lhk. 483.

110. L a m m a s c h, " 484.

eksimuse või karistuse täideviimise lõpuni, siis sellega ta riivaks väljaandmist nõudva riigi huve ja õigusi, kuna viimane sel juhul võibolla hiljem ei ole enam võimne kurjategija vastu nõutavaid tõendusid muretsema.

Reduriiki ei takista mingil viisil erandlikult vahiaall viibivat kurjategijat lepingulisel tingimustel välismaa kohtutele kurjategija süüdi oleku või süüdivusetuse konstateerimiseks ajutiselt välja andmast, kui väljaandmist nõudev riik kohustub väljaantu pääle otsuse langetamist reduriigile tagastama.¹¹¹

Kui tegemist on mõlemate, nii reduriigi kui ka väljaandmist nõudva riigi poolt karistatud isikuga, siis, kui reduriigi karistus väiksem on viimasel soovitatav väljanõutavale isikule armu anda, et saaks kohe teda välja anda. Eriti peaks see aset leidma, kui isik reduriigi kinnipidamiskaristuse vastu väljaandmist nõudvas riigis

111. L a m m a s c h, lhk. 485.

gis on surma mõistetud. "Armumandmine" on siin täpsemalt öeldud ainult nimeline, mitte sisuline. 112.

23. Kurjategijate väljaandmis - nõud-
miste konkurents.

Üheks põhjuseks, et lükata tagasi lepingule tugineva kurjategija väljaandmisnõudmine, võib olla ka asjaolu, et sama väljanõutavat isikut, olgu see sama või mõne muu teo pärast, veel kolmandalt riigilt nõuti või võidakse nõuda. 113. Toetuvad mitmed riigid sama isiku väljanõudmisel ühele ja samale teole, siis lahendatakse selle tagajärjel tekkinud konfliktid kurjategijate väljaandmise õiguse järgi, mis näeb ette, et kurjategija antakse välja sellele riigile, kelle maaalal

112. L a m m a s c h, lhk. 487.

113. L a m m a s c h, " 505.

teatud kuritegu oli korda saadetud. Seda seisukohta tunnustas ka Oxfordi rahvusvahelise õiguse Instituut : "s'il y a plusieurs demandes d'extradition pour le même fait, la préférence devrait être donnée à l'Etat, sur le territoire duquel l'infraction a été commise." 114.

Kaugelt raskem on teisel juhul üles seada kõigile nõudmistele vastavat normi. Üldiselt ühesuguste tingimuste juures antakse kurjategija välja tolelele riigile, kes oma väljaandmise nõuet põhjendab raskema deliktiga. 115.

Juhul aga, kui too riik, kes väljanõutavat jälitab küll vähemtähtsa, kuid küllaltki raske delikti korral, oleks kurjategija kodumaaks (Heimathstaat), siis riigivalitsus, kes omakorda oma alamaid välja ei anna, omab tendentsi kurjategija väljaanda viimase koduriigile. Selle järelduseks on, et kurjategija väljaandmist enam ei järgne riigile, kus sooritatud raskem kuritegu.

114. L a m m a s c h, 1hk. 506.

115. L a m m a s c h, " 506.

Inglismaa, kes ei tunnista rahvuste privileegiumi, säärasel korral oletatavasti teostaks kurjategija väljaandmise just sellele riigile, kuhu väljanõutav isik oma rahvuse poolest ei kuulu, et nõnda mõlemale riigile jälgimist võimaldada. Niisuguste konfliktide lahendamisel arvestatakse ka praktiliste küsimustega, näit. väljaandmist nõudva riigi geograafilise asendiga. Enamvähem rahuldava lahenduse sisaldab Prantsuse - Baieri leping 1869.a. art.8:" Dans le cas de réclamation du même individu de la part de deux Etats pour crimes distincts, le gouvernement requis statuera en prenant pour base la gravité du fait poursuivi ou les facilités accordées pour que l'individu soit restitué, s'il y a lieu, d'un pays à l'autre, pour purger successivement les accusations. Dans le cas de réclamation du même individu de la part de deux Etats pour la même infraction, l'extradition sera accordée à celui sur le territoire duquel l'infraction a été commise." 116.

Vahest olekski soovitamam jätta reduriigile paljude kurjategijate väljaandmisnõuete konkurentsil otsustamiseks täieline vabadus, nagu seda Belgia pani ette uue kurjategijate väljaandmislepingu sõlmimisel Šveitsiga. (Bundesblatt 1874.a. I lhk.956) 117.

24. Kohtutest.

Et vältida kohtute küsimuses tõlgenduste vasturääkivusi, peavad pooled jõudma kokkuleppele, kas tribunaux d'exception all tuleb mõista ka, nii nagu Saksa Riigikohus, alaliselt tegevat erikohut või ainult sääraseid kohtuid, mis tarvilikkudel kordadel erandlikult, harilikult koha ja ajaga piiratuna, tegevusse astuvad, nagu on seda enamikult seisuse- ja sõjakohtud.^{118.}

117. L a m m a s c h, lhk. 508.

118. L a m m a s c h, " 496.

25. Kurjategijate väljaandmine raskete
-eriti surmanuhtluskaristuste täi-
deviimiseks.

Väljaantavat ootav karistuse karmus ei ole põhjuseks keeldumiseks lepingupäraselt lubatud kurjategija väljaandmisest. Teissugune on olukord, kui kurjategija väljaandmisel on tegemist riigiga, kellega pole sõlmitud kurjategijate väljaandmise lepingut. Sel juhul tuleks arvestada karistuse karmust väljaandmise keeldumise põhjusena. Seoses käesolevaga on mõistetav, et riik, kus on kaotatud surmanuhtluskaristus, ei luba kurjategija väljaandmist surmanuhtluse täi-
deviimiseks. 119.

II o s a .

KURJATEGIJATE VÄLJAANDMISMENETLUS.

1. Identsuse kindlaksmääramine.

ja K.V.-menetl. üldiselt.

Esimene küsimus kurjategijate väljaandmismenetluses on see, kas isik, kes vööra riigi nõude põhjal väljaandmiseks vahistatud, on identne sellega, kelle väljaandmist nõuti ja edasi, kas isik, kelle väljaandmist nõutakse, on identne tollega, kes küsimuses oleva kuriteo kordasaatmises välismaal kahtlustatud või selle eest juba karistatud. 120.

Identsuse kindlaksmääramiseks piisab, kui väljaandmist nõudva riigi poolt saadetud tunnistajate seletused pagenuid kurjategija täpse isikukirjelduse suhtes väljaandmiseks

vahistatuga täielikult ühtuvad ja eriti veel siis, kui peale selle viimase juurest leitakse kuriteo kaudu saavutatud või selleks kasutatud esemeid. 121.

Isikukirjelduse juures peaks leiduma kurjategija ülesvõtte (päevapilt), mis tagaks ident- suse kindlaksmääramist vaatamata vahistatu sal- gamisele. Juhul, kui väljaandmistnõudval riigil ei leidu midagi muud esitada peale lahja isiku- kirjelduse, siis on õigustatud reduriigi nõud- mine, et väljaandmistnõudev riik esitagu üks ident- suse tunnistaja. 122.

Inglismaa ja Ameerika Ühendriigid nõud- sid oma kohtu ette tunnistaja isiklikku ilmu- mist vahistatu ident- suse kindlaksmääramiseks jälitavatava, minnes seega kaugemale, kui see kõigi asjaoludega arvestades oli hädavajalik.¹²² Eriti on see väljendatud Inglismaa-Šveitsi kur- jategijate väljaandmise lepingus 1880.a. art.7:

121. L a m m a s c h, lhk. 510.

122. L a m m a s c h, " 511.

"La comparution personnelle de témoins ne pourra être exigée que pour constater l'identité de l'individu poursuivi avec la personne arrêtée." 123.

Teiseks otstarbekohaseks vahendiks isiku identsuse konstateerimisel on vahistatu päevapildistamine ja päevapildi saatmine väljaandmist nõudva riigi võimudele ettenäitamiseks tunnistajaile või teistele isikutele. 123.

Tõendid omavad vaid siis täieliku väärtuse, kui reduriik ise on õigustatud käepärast olevaid tõendeid hindama (prüfen), aga mitte ei ole sunnitud kurjategija väljaandmist teostama ainult väljaandmist nõudvalt riigilt esitatud tõenditele toetudes. See põhimõte ongi moodsais kurjategijate väljaandmislepinguis leidnud üldist rakendust. 124.

Igatahes peaks kurjategija väljaandmine järgnema ainult siis, kui väljaandmismenetlus

123. L a m m a s c h, lhk. 512.

124. L a m m a s c h, " 513.

paluvas riigis on leidnud aset korrapärases, mitte erikohtus. Täielikku tunnustust väärrib seetõttu Belgia - Venezuela 13.märtsi 1884.a. lepingu art.10: " L'extradition ne pourra avoir lieu qu'en vertu d'actes des tribunaux de droit commun, siégeant en matière répressive." 125.

Tingimuse olemasolu või mitte olemasolu lahendamise on üksikute riikide seaduste järgi jäetud mitmesugustele võimudele. Mõnedes riikides langeb see kohtutele, teistes valitsusvõimudele.

On loomulik, et nende riikide seadus, mis ainult pärast esitatud tõendite hindamist (prüfung) kurjategija väljaandmist lubab, seda tõendite uurimist ja sellega koos üldist kurjategija väljaandmiskohustuse tingimuste kindlaksmääramist kohtutele jätab. 126.

Riigid aga, kus kurjategijate välja-

125. L a m m a s c h, lhk. 575.

126. L a m m a s c h, " 576.

andmisel on tegemist vaid välismaise vahistus-
käsu täideviimisega, jätavad selle küsimuse
kõrgemaile valitsusorganeile, seega välis- ja
kohtuministeeriumile lahendada. ^{126.}

Kurjategijate väljaandmismenetlus algab
note verbale vormis kurjategija väljaandmis-
palvega väljaandmist nõudva riigi poolt selle
riigi valitsusvõimudele, kelle territooriumil
pagenud kurjategija viibib. Moodsa rahvusva-
helise õiguse põhimõtte järgi peab see toimu-
ma diplomaatilisel teel. ^{127.} Seega kurjate-
gijat väljaandmist nõudva riigi saadik pöör-
dub reduriigi välisministri poole palvega, et
reduriigi valitsus laseks teatud isiku otsi-
da ja tabada ning lubaks tema väljaandmist
ligiolevate dokumentide põhjal. ^{128.}

Teisiti aga Ameerika Ühendriikides, kus
kurjategija väljaandmist nõudva riigi saadik
(või konsul) annab vande all seletuse, et te-

-
126. L a m m a s c h, lhk. 576.
127. L a m m a s c h, " 577.
128. L a m m a s c h, " 583.

male on tehtud ülesandeks välja nõuda isik, kes temalt esindatavas riigis korda saatnud teatava väljaandmisele kuuluva delikti ja ennast nüüd põgenikuna Ameerika Ühendriikide pinnal varjab ja et temal, s.o. saadikul, on küllaldata- ne alus tähendatud ülesannet pidada põhjenda- tuks. See seletus peab olema aga niivõrd spet- sialiseeritud kui võimalik ja peab sisaldama kõik momendid, mida vajatakse nõutava väljaand- missoovi põhjendamiseks. Tähendatud seletuse annab saadik (konsul) kas riigisekretärile või ühele väljaandmislepingus ettenähtud kohtuniku- le, kes õigustatud on nõutavat taskma vahistada. Esimesel juhul riigisekretär muretseb, kui te- male prima facie väljaandmissoov näib õiglase- na, Ühendriikide presidendilt mandaadi, mis kompetentseid võime kohustab nõutava isiku va- histamiseks. Viimasel juhul teeb kohtunik seda ise. 129.

2. Kurjategijate väljaandmismenetlus
Inglismaal.

Inglise seaduste järgi saadab välisasjade riigisekretär, kellele kurjategija väljaandmist nõudva riigi saadik esitas väljaandmise nõudmise palve, kui see on varustatud nõutavate dokumentidega, siseasjade riigisekretärile.^{130.} Täpsem iseloomustus nende lisade kohta, millised on nõutavad, et välisasjade riigisekretär saaks palvet võtta vastu ja siseasjade riigisekretärile edasisaata, leidub Inglise - Šveitsi lepingus 1880.a. art.6 a: " Cette demande devra être accompagnée d'un mandat d'arrêt ou autre document judiciaire équivalent, délivré par un juge ou fonctionnaire dûment autorisé à prendre connaissance des actes imputés à l'inculpé en Suisse, ainsi que des dépositions ou des déclara-

130. L a m m a s c h, lhk. 588.

rations dûment légalisées, faites devant ce juge ou fonctionnaire, sous serment ou après avoir solennellement promis de dire la vérité, énonçant clairement lesdits actes et contenant, outre le signalement de l'individu réclamé, toutes les particularités qui pourraient servir à établir son identité."

Siseasjade riigisekretär pöördub sellejärele Politseivalitsuse (Chief magistrate Metropolitan police courts) poole, et lasta vahistada väljanõutav isik. 131.

Muuseas, kui siseasjade riigisekretär on arvamusel, et väljaandmisnõude aluseks olev delikt on poliitiline, siis on tema õigustatud väljaandmise palvet otsekohe kõrvale panema, asjale edaspidist käiku andmata. 131.

✓ Chef magistrate laseb valmistada vahistamise käsu (warrant), milline on kehtiv kogu ühendatud Kuningriigis ja Mani saarel. Kui vöö-

ra riigi poolt jälitavat isik on tabatud, siis toimetatakse ta Chef magistrate juurde, kes uurib, kas vahistatu vastu tõendav materjal on piisav selleks, et saata teda juhul, kui delikt oleks sooritatud Ühendatud Kuningriigis, vande-meeste ette. ^{132.} Tabatu jääb vahi alla, kuid võtab osa avalikust tõendite asjaarutamisest ka volinikuga. Samuti võib kurjategijat väljaandmist nõudev riik ennast advokaadi (barrister) kaudu Politseikohtuniku menetluses lasta esindada. ^{133.}

Kui uurimine police magistrate juures viib tulemustele, et süütõendid on küllaldased ja õigustavad commitment to trial, nii et ei leidu ühtki seaduslikku takistust väljaandmise vastu, siis Police magistrate paigutab vahistatu Middlesexi krahvkonna vanglasse ja saadab riigisekretärile (reeglipäraselt siseasjade riigisekretärile) kogu asjakäigu aruande ühes ettekandega, et tema ei leia mingit põhjust ta-

132. L a m m a s c h, lhk. 590.

133. L a m m a s c h, " 591.

kistada väljaandmisnõude rahuldamist, teatades samaaegselt ka vahistatule, et 15. päeva jooksul on temal õigus apelleerida Writ of Habeas Corpuse põhjal High Court of Justice'i, Queens Bench Divisioni, mistõttu enne tähendatud tähtaega väljaandmine ei tohi järgneda. 134.

Kui Police magistrate leiab, et üksainuski seadusega nõutav tingimus kurjategija väljaandmiseks puudub, siis vabastab ta süüdistatava, millega kogu menetlus on lõppenud.

Police magistrate seisukoht ei ole riigisekretärile (siseasjade) siduv, kuna see võib ka nüüd veel korraldada vahistatu vabastamise, kui ilmestub, et väljaandmist põhjustav delikt kannab poliitilist ilmet. 134.

Ei leia aga riigisekretär ühtki põhjust vahistatu vabastamiseks ja vastuväidet menetlusele, siis korraldab tema pärast vahistatule antud 15. päevalise apelleerimise tähtaja möödumist või seadusjõusse astunud High Courti

otsust, vahistatu apelatsiooni rahuldamata jätmise korral, vahistatu üleandmise väljaandmist nõudva riigi volitatud organile.^{135.}

Väljaantu vastuvõtmine ja äratoimetamine Ühendatud Kuningriigi pinnalt peab toimuma kahe kuu kestes, arvates commitmenti päevast Police magistrate poolt või apellatsioonikorral High Courti poole päevast, mil järgnes sellele otsus kaebuse rahuldamata jätmisest.^{136.}

Selle tähtaja möödumisel võib vahistatu igalt High Courti kohtunikult nõuda enda vabastamist, kusjuures kohtunik on kohustatud tähendatud nõuet rahuldama, kui mitte erandlikult mõjuvad põhjused vangistuse edasikestmist ei nõua.^{136.}

135. L a m m a s c h, l h k. 593.

136. L a m m a s c h, " 594.

3. Kurjategijate väljaandmismenetlus

Ameerika Ühendriigis.

Lisaks eelpool tähendatud kurjategijate väljaandmismenetlusele Ameerika Ühendriikides peab väljaandmist nõudva riigi saadik (konsul) vandalise teadaande kordasaadetud kuriteo kohta isegi siis, kui see riigisekretäri juures juba õiendatud, kohtuniku ees kordama.^{137.}

Kurjategijate väljaandmismenetlus Ameerika Ühendriikides ei ole tsentraliseeritud, vaid see toimub selle kohtu poolt, kelle ametipirresse põgenik on astunud.^{138.}

Ometi näib, et menetluse algatamise korral riigisekretäri kaudu viimane selle edaspidise käigu juhib järjekindlalt New Yorki linna ühele kohtunikule. (Clarke, lhk.181)

137. L a m m a s c h, lhk. 598.

138. L a m m a s c h, " 599.

Üldiselt vastab kohtuniku seisund kurjategija väljaandmissoovi uurimisel, samuti riigisekretäri ja Kohtukoja oma, kuhu asi apellatsioonil korral ulatub (ja nimelt kas Writ of Habeas Corpuse või Writ of Certiorari teel) oma olemuselt samadele Inglismaal.¹³⁹ Sellejärel, kui väljaandmiskohtunik on Certificati (tunnistuse) välja kirjutanud, " that the evidence is sufficient to sustain the charge under the provisions of the proper treaty or convention", võib Ühendriikide president riigisekretäri kaudu väljanõutava isiku üleandmist korraldada väljaandmist nõudva riigi volitatud organile. Samuti võib president ka vahistatu vabastamist korraldada mitte ainult siis, kui kõnesolev juhul ei ole hõlmatud lepingus, vaid isegi põhjusel, et tema äranägemise järgi evidence ei ole küllaldane. ¹⁴⁰.

Ka Ameerika Ühendriikides seaduse järgi

139. L a m m a s c h, lhk. 599

140. L a m m a s c h, " 601.

peab väljaantu ära toimetatama tema pinnalt kahe kuu jooksul arvates väljaandmiseks commitmenti ajast. 140.

4. Kurjategijate väljaandmismenetlus
Belgias.

Kurjategijate väljaandmise menetluse põhimõte Belgia 1874.a. kurjategijate väljaandmise seaduse järgi seisab selles, et väljaandmise menetlust juhtida kohtute kompetentsi ja neile teatud määral anda mõju selle lõplikuks otsustamiseks.

Et alगतada väljaandmise lubadust, peab välismaine vahistuskäsk olema enne tunnustatud teostatavaks Belgia selle kohtu esimeses instantis, kelle piirkonnas väljanõutav isik elab või

kuhu ta ilmunud. ^{141.} Seega Belgia kohtute kompetentsi kuulub ülaltähendatud vahistamiskäsu teostatavaks tunnustamine, väljaantava vahistamiseks korralduste tegemine, viimase ülekuulamine ja aruandmine (otsus) Ministerriumile selle üle, kas väljaandmine nõutava isiku suhtes peaks aset leidma. See instruksioonimenetlus ja hääkskiitmise aruanne järgneb chambre des mises en accusationi kaudu selle piirkonna cour d'appel juures, kus teatud isik vahistati. Tema ees võib vahistatu istungil, milline on avalik kui vahistatu ei nõua vastupidist, kaitsja (Vertheidiger) toetusel vastu vaielda. ^{142.}

Kohus uurib vahistatu identsust süüdistatavaga, tema rahvust, küsimust, kas tegu Belgia õiguse järgi kuulub nende karistatavate deliktide hulka, milliste puhul teatava

141. L a m m a s c h, l h k. 550.

142. L a m m a s c h, " 621,622.

lepingu järgi väljaandmine on kohustuslik, kas ehk pole tegemist poliitilist laadi deliktiga, või aegunud jälitamisega või ei esine erilisi takistusi väljaandmisele vastuseismiseks. Kõigi nende küsimuste kohta teeb kohus oma otsuse (hääkskiidu arvamuse) ja saadab selle kohtuministrile, kusjuures tähendatud otsus ei kuulu kasseerimisele.^{143.}

Kohtuminister tähendatud otsusega ei ole seotud, kuid ta kannab otsuse esitamisel kuningale üldist vastutust. Formaalne ja lõplik lahendus kurjategija väljaandmissoovile järgneb kuningalt allakirjutatud Ordre näol.^{144.}

143. L a m m a s c h, l h k. 623.

144. L a m m a s c h, " 623.

5. Esialgne väljanõutava isiku vahista-
mine.

Reeglipäraselt vahistatakse kurjategi- ja väljaandmissoovi saabumisel väljanõutav isik ja jäetakse vahialla kuni tema tegeliku üleandmiseni või väljaandmissoovi rahuldama- ta jätmiseni. 145.

Nagu eespool nägime, peab väljanõuta- va isiku vahistamine toimuma vaid vastava vormilise sooviavaldusega diplomaatilisel teel kõigi nõutavate lisadega, kuid kuni sel- le sooviavalduse saabumiseni võib jälitav aga kaduda ja omale kindlama redupaiga leida või oma põgenemist teistesse maadesse jatka- ta, kust kurjategija väljaandmine emb-kumb - kas ei ole mitte üldse või on ainult suurte

raskustega ja kuludega saavutatav. 146. Et seda vältida, peaks leitama võimalus kurjategijat vahistada väljaandmismenetluse varem staadiumis, et tema põgenemist takistada. Lihtsam ja otstarbekohasem oleks, kui vastava reduriigi ringkonnakohus, kelle piirkonnas põgenik asub, võiks telegraafilisel teel, väljaandmist nõudvalt riigilt väljaandmissoovi saamisel, teha silmapilkseid korraldused tema tabamiseks ja vahistamiseks kuni vormilise väljaandmispalve saabumiseni. Teisest küljest aga võiks selle vastu tekkida välismaalaste ebakindel seisund kõigi kuritahtlikult saadetavate telegrammide puhul, mistõttu peaks telegrammilise vahistamispalvega väljanõutava isiku vahistamisele asuma ainult siis, kui telegrammid juhtida kurjategijate väljaandmiskirjavahetuse diplomaatilist teed kaudu. Seejuures on nõutav, et

146. L a m m a s c h, lhk. 664,665.

reduriigi kohtutele, kes ettevõetud vahistamisel ei saa vastutust võtta endale, oleks kindlustatud, et väljaandmist nõudva riigi valitsus võtab vastutuse endale, mis eriti tähtis kolmanda riigi kodanikkude suhtes. 147.

Ainult erijuhtudel võiks seega jälitava riigi võimudel olla õigus pöörduda vahenditult reduriigi kohalikkude ametasutiste poole teatud isiku (kurjategija) kinnipidamiseks kuni vormilise kurjategija väljaandmispalve saabumiseni, milline peab saadetama võimalikult kiirelt, lepinguliselt kindlaksmääratud aja jooksul. 148-

Nii näiteks Eesti - Tšehoslovakkia vahelise väljaandmise ja kriminaalasjas kohutliku abiandmise konventsiooni artikkel 8. lausub: "Tungivuse korral võib väljanõutavat isikut ajutiselt arreteerida, isegi enne kui väljaandmise palve esitatud, iga teatise põh-

147. L a m m a s c h, lhk. 666.

148. L a m m a s c h, " 668,669.

jal, mis edasi antud posti- või telegraafiteel, tingimusel, et selles nimetataks arreteerimise käsk või kohtu otsus ning et selles ühtlasi ära tähendataks süütegu. Seda teatist võib paluva Riigi kohus või asjaomane ametivõim adresseerida otseteed palutava Riigi asjaomasele ametivõimule.

Kummagi Lepinguosalise asjaomased ametivõimud võivad, isegi ilma niisuguse teatisteta, iga isikut ajutiselt arreteerida, kes tema territooriumil leitud ja kelle isikukirjeldus teise Lepinguosalise ametivõimude poolt teatatud, või kes vastavatesse büllötäänidesse või registritesse politsei poolt tagaotsitavana sisse kantud.

Ametivõim, kes 1. ja 2. lõike kohaselt mõne isiku arreteerinud, teatab sellest viibimata sellele ametivõimule, kes arreteerimist palunud, või ametivõimule, kelle poolt seda isikut jälgitakse teadaande järele, mis avaldatud politsei-bülletäänides või registrites, ära märkides ühtlasi kinnipidamise kohta.

Kui viieteistkümne päeva jooksul arvates kuupäevast, mil see teade välja saadetud vastavalt eelolevatele eeskirjadele, teine Le-pinguosaline ei tee teatavaks, et väljaandmise palve arreteeritud isiku kohta esitatakse, võib teda vabastada." 148.

Üheaegselt kurjategija esialgse vahistamisega peavad ka kõik läbiotsingud jälititava suhtes olema lubatavad, eriti maja ja isiku läbiotsimised, ja kohtu hoiu alla võetama tema (jälititava) varandus, samuti ka viimasele saabuvad teated ja saadetised. 149.

148. Riigi Teataja 1927,5,8 - lhk.60,61.

149. L a m m a s c h, lhk. 676.

6. Kurjategijate väljaandmise täideviimine.

Kurjategijate väljaandmise täideviimine seisab väljanõutava isiku üleandmises väljaandmist nõudva riigi õrganitele. See üleandmine teostatakse väljanõutu sunniviisilise üleandmisega riigipea või kompetentse ministri ametliku määruse põhjal kohtu- või politseorganite kaudu väljaandmist nõudvale riigile jälitamiseks ja karistamiseks väljaandmissoovis näidatud teo pärast. Üleandmine sünnib väljaandmist nõudva riigi piiril varem kindlaksmääratud kohal ja ajal, ^{150.} välja arvatud Inglismaa ja Ameerika Ühisriigid, kus üleandmine toimub põhimõttelikult selles vanglas, kus väljaantut kinnipeetakse. ^{151.} Üheaegselt jälitavaga antakse üle ka need esemed, mis arestiti

150. L a m m a s c h, l h k. 696.

151. L a m m a s c h, " 697.

isiku vahistamisel ja hiljem.^{152.} Nii näit. näeb seda ette ka Eesti - Briti vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu artikkel 15.: "Kõik äravõetud asjad, mis olid väljaantava isiku valdamisel tema kinnivõtmise silmapilgul, samuti ka muud asjad, mis võiksid teenida kuriteo või üleaste tõenduseks, tuleb väljaandmise korral üle anda, niivõrd kui seda lubavad selle Riigi seadused, kes väljaandmist teostab." § 153.

Uuemad lepingud tavaliselt määravad kindlaks, et esemete üleandmine toimub ka siis, kui kurjategija väljaandmine viimase surma või tabamatuse või veelkordse põgenemise tõttu ei ole teostatav.^{154.} Nii näiteks Eesti ja Ungari vahelise väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni artikkel 17. lausub: "Asitõendite üleandmine. p.2. ... Nende üleandmine teostub ka juhul, kui väljaandmist ei saa lubada või teostada süüdistatava

152. L a m m a s c h, lhk. 698.

153. Riigi Teataja 1926,35,67 - lhk.380.

154. L a m m a s c h, lhk. 699.

surma või põgenemise tõttu. ..." 155.

Väljaandmist võib teostada ka tingimisi, et väljanõutav pärast jälitamist ja määratud karistuse kandmist antaks tagasi reduriigile või edasi kolmandale riigile. Kitsendus võib seista ka selles, et väljaandmist nõudev riik kohustub väljaantule määratava surmanuhtluse muutma mõneks muuliigiliseks karistuseks. 156.

7. Kurjategija läbivedu.

Raskused kerkivad kurjategija väljandmise täideviimisel siis, kui viimast tuleb kolmanda riigi territooriumist läbivedada. Kolmas riik nimelt ei ole kohustatud abistama ega toimetama tema piirile toodud vahialuse läbivedu enda territooriumist, veelvähem sallima tema sunniviisilist transporti

155. Riigi Teataja 1934, 80, 661-lhk. 1363.

156. L a m m a s c h, lhk. 701.

võõra riigi politseivõimude kaudu. Sedaenam oma territoriaalse ülemvõimu tõttu on ta õigustatud teatud vange, niipea kui need tema territooriumile ja tema valitsussfääri satuvad, oma äranägemisel kas vabastama või oma-poolse jälitamise ja karistamise otstarbeks kinni pidama. See vaatekoht ei leidnud tegelikult juba ammu enam rakendamist ning uuemal ajal riigid vastavalt kokkuleppele ei takista väljaantud kurjategijate transporti. 156.

Belgia ja Hollandi kurjategijate väljaandmisseaduste järgi on kurjategijate läbive-du vaid siis võimalik, kui neil (s.o. Belgial ja Hollandil) selle riigiga, kes toimetab temale väljaantud kurjategija transporti, on olemas kurjategijate väljaandmislepingud, milles väljaandmise aluseks olev delikt on ette nähtud väljaandmisdeliktina. Mõlemate seaduste järgi on peale selle keelatud omamaalaste

läbivedu ja Belgia seaduse järgi veel tema seaduse kohaselt aegunud deliktis süüdistatu või selles süüdimõistetud isikute läbivedu. Poliitiliste kurjategijate läbiveo keeld Belgia seaduses on eriti rõhutatud. 157.

Mõned uuemad Belgia kurjategijate väljaandmise lepingud keelavad veel nende kurjategijate läbivedu, kes samade karistatavate tegude eest, milles aset leiab väljaandmine, eeluurimisel on olnud ja kas jälitamisest loobunud või vabaks mõistetud või süüdimõistetud või veel eeluurimisel seisavad. 158.

Sõlmitakse isegi erilisi kurjategijate läbivedamislepinguid (Durchlieferungsverträge) nagu Saksa - Itaalia - Schveitsi oma a.1873.

Euroopa mandri riigid suhtuvad põhimõttelikult eitavalt igasse suverääniteedi õiguste rakendamise katsesse võõra riigi poolt nende territooriumil, mistõttu kurjategijate

157. L a m m a s c h, lhk. 704.

158. L a m m a s c h, " 705.

läbivedu teostub vaid läbiveoriigi organite poolt, nagu seda näeb ette ka ülaltähendatud Saksa - Itaalia - Šveitsi 1873.a. leping:

"sowohl der Regierung, welche die Auslieferung bewilligt, als derjenigen, welche sie verlangt hat, freisteht, den von den Schweizer Behörden transportirten Verbrecher durch einen ihrer Beamteten begleiten zu lassen."^{159.}

Tähendatud nõue omab praktilise tähtsuse väljaantu vastuhakkamisel ja põgenemisel.

Läbiveo aja suhtes mõned lepingud määravad, et läbivedu peab toimuma kõige kiiremal teel.

Kurjategija läbivedamise palve peab samuti kui kurjategija väljaandmise palve olema juhitud diplomaatilisel teel. ^{160.}

159. L a m m a s c h, lhk. 710.

160. L a m m a s c h, " 711.

8. Vabatahtlik väljaandmine.

Sealtpeale, kus kurjategijate väljaandmise instituut tegelikus elus ikka enam ja enam rakendamist on leidnud, on korduvalt esinenud juhtumeid, kus väljanõutav isik kohe pärast vahistamist või väljaandmist nõudva riigi väljaandmismenetluse ajal avaldab soovi, et teda otsekohe üleantaks, ilma reduriigi eelkäivate vormiliste menetlustoiminguteta, mis tingitud

1. sellest, et väljanõutu teadlikult näeb ette selle paratamatusest,
2. sellest, et hajutada kahtlust temale süüksarvatud teos,
3. sellest, et pöörates tähelepanu oma perekonnale või ärilisele ettevõttele, millised nõuavad tema kiiret tagasipöördumist koduriiki. 161.

Riikidel ei lasu kurjategijate väljaandmise kohustuse tingimused mitte üksnes väljanõutava põgenenud kurjategija kaitse huvides, vaid samaaegselt ka reduriigi avalikkudes huvides, nagu tingimused, mis näevad ette omamaalaste eraldamist väljaandmiskohustusest, samuti tingimused kolmandate riikide alamate suhtes. Kui riik näiteks on kohustatud enne ühe kolmanda riigi alama väljaandmist saama nõusoleku viimase kodumaalt, siis ei saa ainult vahistatu loobumine sellest reduriigi kohustust ümber lükata.

Täiesti mõeldamata oleks, kui riik, kes seadusega määrab oma kodanikkude mitteväljaandmist, isiku välja annaks, kelle kohta ta pole selgusele jõudnud, kas see ehk mitte tema oma kodanik ei ole.¹⁶² Samuti ka poliitiliste, aegunud ja üldse kõigi nende deliktide puhul, milles väljaandmist ei ole ette nähtud.

162. L a m m a s c h, lhk. 715,716.

Teisiti on lugu nende deliktide puhul, mille tähtsus on piiratud väljanõutava isiku ja väljaandmist nõudva riigi huvidega. Nõuab teopaiga riik seetõttu väljaandmist ning kui süüdistatu sellega nõus, et teda otsekohe välja antaks, siis ei oleks reduriigil põhjust ette võtta tülikat uurimist, kas väljaantavale süüksarvatav tegu ka tõepoolest, mitte ainult teopaiga riigi õiguse järgi on röövimine, milles aset leiab väljaandmine, või ainult vargus, mille olemasolul väljaandmist ei ole ette nähtud, või et süüksarvatav vargus tõesti küündib summani, mis väljaandmisel varguse puhul oluline. Säärastel juhtudel ongi mõnes riigis loobunud vormilisest väljaandmismenetlusest ja tarvitatud otsekohe järgnevat väljanõutava väljaandmist. 163.

Eriti tihti leiab see aset Prantsusmaal ja Belgias, kus seda tähistatakse terminiga

163. L a m m a s c h, lhk. 717.

"vabatahtlik väljaandmine" (extradition volontaire). 164.

Isikut, kes Prantsusmaale sellisel teel on välja antud, koheldakse kui vabatahtlikult tagasitulnut. 164.

Kui väljanõutav isik enne tema vastu sihitud väljaandmismenetluse otsuse selgumist panges reduriigist ja hiljem reduriiki tagasi ilmub, siis sel juhul ei ole enam vaja väljaandmisnõuet uuendada, kuna reduriik on kohustatud väljaandmismenetlust jätkama varema väljaandmispalve põhjal. 165. Samuti ka selle isiku suhtes, kelle väljaandmist teostati, kuid kes pääsis uuesti põgenema. 166.

-
164. L a m m a s c h, lhk. 718.
165. L a m m a s c h, " 728.
166. L a m m a s c h, " 729.

9. Kurjategijate väljaandmimenetlusega
seotud kulud.

Kuna kurjategijate väljaandmine ei ole üksnes väljaandmist nõudva riigi huvides, vaid ka reduriigi huvides, siis on loomulik, et sellega seoses olevad kulud ei tule kanda mitte ainult paluval riigil, vaid et nendest langeb osa ka reduriigile, vähemalt selles ulatuses, mis seotud väljaandmismenetlusega tema territooriumil.^{167.}

Mõningad autorid nagu B i l l o t l h k. 288, vaidlevad aga sellele vastu, leides, et kurjategija väljaandmine on vaid paluva riigi huvides ja seega langevad ka kulud huvitatu kanda, ^{168.}

Üldise tunnustuse on leidnud esimene vaatekoht.

167. L a m m a s c h, l h k. 729.

168. L a m m a s c h, " 730

Uuemal ajal ainult Ameerika Ühisriigid keelduvad põhimõttelikult kandmast kurjategija väljaandmisega seoses olevaid kulusid ja keelduvad isegi paluva riigi arvel kandmast kulusid, mistõttu, kui kurjategija vahistamiseks nõutavad summad ei ole õigeaegselt saabunud, võib kõnealla tulla koguni väljaandmismenetluse katkestamine - "The expense of such apprehension and delivery shall be borne and defrayed by the party who makes the requisition and receives the fugitive." 169. Neis asjaoludes on kurjategija väljaandmise kulud Ameerika Ühisriigis tohutu suured. Nii Farezi asjas 1870.a., kelle väljaandmist ei läinud korda teostada tema veelkordse põgene-mise tagajärjel, tuli Šveitsil maksa umbes 12347 franki, Carpentier'i asjas 1857.a. pea-aegu 200.000 fr. (Billot, lhk. 291 etc.) ning Nettel'i asjas 1876.a. 5080 \$. 170.

169. L a m m a s c h, lhk. 733.

170. L a m m a s c h, " 734.

10. Väljanõutava seisund väljaandmist nõudva riigi kohtuvõimu suhtes.

Väljaantav isik ei ole kurjategijate väljaandmislepingus ette nähtud poolena, enne-
mini vaid objektina, mistõttu tema sellest le-
pingust ei või omada mingeid õigusi. ¹⁷¹. Küll
on aga kurjategija väljaandnud riik oma auto-
riteedi alalhoiu tõttu sunnitud valjuat silmas
pidama, et väljaandmist nõudnud riik temale jä-
litamiseks ja karistamiseks väljaantud isiku
suhtes ei läheks üle lubatud õiguspiiride, mil-
lised kurjategija üleandmisel määratakse kind-
laks. ¹⁷². Kurjategija üleandmisega paluvale
riigile ei anta temale võimu talitada süüdlase-
ga oma hääksarvamise järgi, sest väljaantu an-
takse üle jälitamiseks ja karistamiseks ainult

171. L a m m a s c h, lhk. 739.

172. L a m m a s c h, " 740.

teatud konkreetse, temale inkrimineeritud teo pärast, milline niihästi väljaandja kui väljaandmist nõudva riigi õiguse järgi kuulub teatud kindlaksmääratud delikti liiki. 173.

Kurjategija väljaandmist nõudnud riik ei või ühelgil tingimusel õigustatud olla temale hariliku kuriteo pärast väljaantud isikut jälitama ja vastutusele võtma viimase poolt enne tema väljaandmist kordasaadetud poliitilise teo pärast. 174.

Esimesel pilgul võiks näida, et väljaantut ei ole mingit õigust tema vastu tõstetud süüdistusele või üldse väljaandmismenetlusele või selle üksikuile osadele vastu vaidlemiseks. Tegelikult aga omab ta selleks küllaltki õigusi.

Kõigis Inglise kurjategijate väljaandmislepinguis, välja arvatud need Ameerika Ühisriikidega, on eriti rõhutatud, et väljaantut

173. L a m m a s c h, lhk. 741.

174. L a m m a s c h, " 743.

" on account of any other grounds than those of his surrender" ei tohi eeluurimise alla viia ega karistada. 175.

Lepinguliselt peaks olema ka äramääratud, et väljaandmist nõudnud riik oleks kohustatud teatama kurjategija väljaandnud riigile ja saatma ametliku kohtuotsuse selle kohta, mileni jõudis väljaantu vastu olnud kohtumenetlus, et kurjategija väljaandnud riik saaks otsustada, kas kurjategija väljaandmistingimused on täidetud või mitte. 176.

Küsimus, kas väljaantava vangistusaeaga, mida ta reduriigis väljaandmismenetluse ajal on kandnud, samuti ka tema transpordi - vangistuse aega kuni väljaandmist nõudva riigi piirini, mis eriti ookeanitagustest riikidest väljaandmisel kaunis suur, tuleb arvestada väljaantava karistusaja hulka, on üldiselt jaatava lahenduse leidnud. 177.

175. L a m m a s c h, lhk. 785.

176. L a m m a s c h, " 816.

177. L a m m a s c h, " 817.

Küsimus, kas väljaantut, kelle kohus õigeks mõistis ja alusetuks tunnistas tema sunnitranspordi, tuleks tema soovikorral väljaandmist taotlenud riigi poolt tasuta sinna tagasi toimetada, kust ta vägivaldselt eemaldati, või tuleks väljaantule maksa kahjutasu, ei ole üldist tunnustatud seisukohta leidnud, vaid see tuleks lahendada igakordsel juhul. ^{178.}

178. L a m m a s c h, l h k. 820.

III o s a.

KURJATEGIJATE VÄLJAANDMINE EESTIS.

Eestis eriseadust kurjategijate väljaandmise kohta ei ole.

Kurjategijate väljaandmist Eestis korraldavad normid leiduvad:

I. Kriminaalseadustikus (lüh.KrS.), mis lõplikult Riigikogu poolt vastu võeti 26.märtsil 1929.a. (avaldatud Riigi Teatajas 1929, 56, 396) ja millele Riigivanem dekreediga 19.septembril 1934.a. andis seadusjõu. Kriminaalseadustik kehtib 1.veebbruarist 1935.a. alates;

II. Kriminaalkohtupidamise seadustikus (lüh. KKS.), mis avaldatud Riigi Teatajas 1934, 89,720. Kriminaalkohtupidamise seadustik kehtib samuti 1.veebbruarist 1935.a. alates.

I. Kriminaalseadustikus leiduvad normid
kurjategijate väljaandmiseks.

Kriminaalseadustiku alla kuuluvad kõik Eesti Vabariigi piirides kordasaadetud süüteoed, olgu kordasaatja Eesti Vabariigi kodanik või välismaalane, välja arvatud nende välismaalaste süüteoed kellel Eesti Vabariigis eksterritoriaalsuse õigus. (KrS § 4, 5 p.2)

Seega kriminaalõigusteaduses tuntud neljast printsiibist - universaalsest ehk kosmopoliitilisest, territoriaalsest, natsionaalsest ehk personaalsest ja teaalsest - on KrS aluseks võtnud territoriaalse printsiibi, kasutades teisi erandlikult.

Eesti Vabariigi territooriumiks tuleb arvata ka Eesti sõjalaevad ja sõjalennukid, ükskõik kus need viibivad, samuti ka Eesti lipu all sõitvad kaubalaevad, kui viimased viibivad Eesti vetes või ulgumerel (vaideldav, kas ka

võõrais vetes viibivad Eesti lipu all sõitvad kaubalaevad).

Vaieldav on mis ulatuses süüteod, mis toime pandud Eesti vetes võõra riigi lipu all sõitval kaubalaeval, Kriminaalseadustikule alluvad. Laiemalt tunnustatud põhimõtte kohaselt alluvad sääraseid süüteod KrS-le ainult juhul, kui nende süütegude läbi on rikutud Eesti Vabariigi kaitse all seisvaid õigusvarasid (n.n. prantsuse seisukoht). Teine arvamine on, et sääraseid süüteod alluvad igal juhul KrS-le (nn. inglise seisukoht).

Eesti Vabariigi kodaniku mõiste on antud Kodakondsuse seaduses (SK I 1938,3,1). Kõik isikud, kes nimetatud seaduse järgi Eesti kodakondsusse ei kuulu, on välismaalased.

Eksterritoriaalsus on rahvusvahelise õiguse valdkonnast pärit mõiste, kust see on üle võetud KrS-u selle tõttu, et isikud, kes omavad eksterritoriaalsuse õiguse, mitte ainult

ei allu asukoha kohtutele, vaid ka asukoha kriminaalseadustele.

KrS § 7 järgi KrS alla kuuluvad väljaspool Vabariigi piire Eesti Vabariigi kodanikkudelt kordasaadetud süüteod:

1. kui need on rasked kuriteod või kurited.
2. kui need on säärased üleastumised, mille karistatavus nende kordasaatmisel väljaspool Eesti Vabariigi piire ette nähtud Vabariigi poolt sõlmitud rahvusvahelises lepingus.

Samuti ka välismaalastelt väljaspool Eesti Vabariigi piire kordasaadetud süüteod:

1. kui need on rasked kuriteod või Eesti Vabariigi kodanikkude õiguste või Eesti Vabariigi varanduste või sissetulekute vastu sihitud kuriteod, või
2. kui süüteo karistatavus selle kordasaatmisel väljaspool Eesti Vabariigi piire ette nähtud Vabariigi poolt sõlmitud rahvusvahelises lepingus. (KrS § 7)

§ 7 lõige 1. on toodud erandid natsionaalse printsiibi alustel. Selle järgi on ükskõik, kus kohas (riigis) raske kuritegu või kuritegu toime pandi ning erandlikult ka üleastumine. Eesti Vabariigi kodanik allub igal juhul säärase süüteo toimepanekul Eesti kriminaalseadustele.

§ 7 lõige 2. on toodud erandid universaalse ja reaalse printsiibi alustel. Universaalse printsiibi kohaselt alluvad Eesti kriminaalseadustele kõik rasked kuriteod, ükskõik kelle poolt, kelle vastu ja kus nad toime pandud (erandlikult ka kuriteod ja üleastumised). Seejuures on muidugi vaikivaks eelduseks asjaolu, et säärase süüteo toimepanija tabati Eestis. Reaalse printsiibi kohaselt alluvad Eesti kriminaalseadustele kõik kuriteod, mis olid sihitud Eesti kodanikkude õiguste või Eesti Vabariigi varade või sissetulekute vastu, ükskõik kelle poolt ja kus need toime pandi.

§ 7 lg.1 p.2 ja lg.2 p.2 tähendatud rah-

vusvaheliste lepingute all tuleb mõista ka üksikut normi mõnes teist ainet käsitlevas rahvusvahelises lepingus, millest otseselt nähtub, et lepinguosalistel kohustuvad vastastikku karistama sellekohaseid üleastumiste liike, või üleastumisi ja kuritegusid. Harilik kurjategijate väljaandmise leping ei ole küllaldane alus, kui selles ei leidu eeltähendatud erinormi.

Väljaspool Eesti Vabariigi piire kordasaadetud süüteo eest ei võeta § 7. nimetatud juhtudel kordasaatjat vastutusele KrS. järgi:

1. kui tegu selle kordasaatmise koha seaduse järgi ei olnud keelatud; seega juhtum, kus tegu ei loeta koha seaduste järgi süüteoeks;
2. kui süüdlane välismaa kohtu seadusjõulise otsusega on õigeks mõistetud või karistusest vabastatud. Küsimus, kas on tegemist "seadusjõulise kohtuotsusega", tuleb lahendada vastava riigi kri-

minaalprotsessi seaduste järgi.

3. kui süüdlaseks mõistetü välismaa kohtu otsusega määratud karistuse täielikult on ära kandnud või
4. kui võõra riigi vastu sihitud süütegu kuulub nende hulka, milles ei lubata süüaluse väljaandmist.

Väljaspool Eesti Vabariigi piire kordasaadetud süüteo eest KrS § 7. järgi vastutusele võetavale isikule kergendatakse karistust, kui süüdlaseks mõistetü välismaa kohtu otsusega määratud karistusest ühe osa on ära kandnud või kui süüteo kordasaatmise koha seadus, võrreldes KrS, määrab kergema karistuse. (KrS § 8)

Välismaalane, kes väljaspool Eesti Vabariigi piire saatnud korda raske kuriteo või kuriteo, mille eest ta Eesti Vabariigis seatud korras ei ole süüdlaseks või süütuks mõistetud või karistusest vabastatud, antakse välja lepingu järgi, mis sõlmitud süüaluse väljaandmist nõudva riigiga või selles suhtes nimetatud riigiga,

maksva vastastikkuse põhjal.

Eesti Vabariigi kodanik antakse välja samadel tingimustel kuid ainult lepingu järgi, mis sõlmitud süüaluse väljaandmist nõudva riigiga.

(KrS § 10)

Kriminaalseadustik ei tunne väljaandmise piiramist mõne eriliigi süütegude (näiteks poliitiliste) korral.

II. Kriminaalkohtupidamise seadustikus
leiduvad kurjategijate väljaandmise
kohta käivad protsessi reeglid.

1. Kui kohtu-uurijal on kindlaid andmeid, et säärases süüteos, mille pärast väljanõudmine seaduse järgi lubatav, vastutusele võetud süüalune on redus välisriigis, siis esitab ta Ringkonnakohtu prokuröri kaudu väljanõudmispalve Kohtuministrile süüaluse väljanõudmiseks diplo-

maatilisel teel.

Väljanõudmispalvele tuleb lisandada:

- a) kohtu-uuri ja pitseriga ja allkirjaga tõestatud ärakirjad vastutusele võtmise ja vahistamise määrusest;
- b) kriminaalseaduste tõestatud tekst, mis käib selle süüte kohta ja näitab sellega seotud karistust;
- c) väljanõutava süüaluse tunnuste kirjeldus ja võimaluse korral ka ta päevapilt.

Tähendatud kirjavahetusele tuleb veel lisandada selle tõestatud tõlge prantsuse või selle riigi keeles, kust süüalust välja nõutakse, kui Eesti ja sama riigi vahel sõlmitud lepinguga see ei ole teisiti korraldatud. (KKS § 178)

2. Kui (Ringkonna)kohtul on aga kindlaid andmeid, et kohtuistung viibib välisriigis, siis esitab kohus väljanõudmispalve ühes süüdistusaktiga või seda asendava Kohtukoja määruse tõestatud ärakirjaga otseselt Kohtuministrile, muus osas järgides eelpool tähendatud eeskirju (KKS § 579)

3. Välismaalane, kes väljaspool Eesti Vabariigi piire korda saatnud raske kuriteo või kuriteo, mille eest ta Eesti Vabariigis ei ole seatud korras süüdlaseks või süütuks mõistetud või karistusest vabastatud, antakse välja lepingu järgi, mis sõlmitud süüaluse väljaandmist nõudva riigiga, või selles suhtes nimetatud riigiga kehtiva vastastikkuse põhjal.

Eesti Vabariigi kodanik antakse välja samadel tingimustel, kuid ainult lepingu järgi, mis sõlmitud süüaluse väljaandmist nõudva riigiga. (KKS § 981)

4. Väljaandmine ei ole lubatud:

- a) kui Eestis kehtivate kriminaalseaduste järgi on möödunud kriminaaljälitamise algamise, kohtuotsuse tegemise või otsuse täitmisele pööramise aegumise tähtajad (KKS § 982),
- b) kui väljanõutava isiku vastu Eestis on

alatud kriminaaljälitamine sama süüteo eest, mille pärast väljaandmist nõutakse. (KKS § 983)

5. Kui väljanõutava isiku vastu on Eestis alatud kriminaaljälitamine või kui ta kannab karistust mõne muu süüteo eest, kui see, mille pärast teda välja nõutakse, siis tuleb väljaandmine edasi lükata kuni selle kriminaaljälitamise lõpetamiseni, süüaluse õigeks mõistmiseni, karistuse kandmise lõpuni või sellest vabastamiseni.

Kui väljanõutava isiku vastu on alatud tema maksujõuetuks tunnustamise asi, siis võib tema väljaandmist edasi lükata kuni selle toimingu lõpetamiseni. (KKS § 984)

6. Välja anda võib ainult järgmistel tingimustel:

a) et väljaantavat ei või ilma Eesti Vabariigi Valitsuse nõusolekuta jälitada ega karistada riigis, kuhu ta välja antakse, mõne seesuguse süüteo eest, mille pärast väljaand-

mist ei ole nõutud, kuigi see süütegu on korda saadetud enne väljaandmise nõudmist; Eesti Vabariigi Valitsus võib sel juhul nõuda allpooltähendatud art. 10. ettenähtud dokumentide esitamist;

- b) et väljanõutavat ei või väljanõudev riik eelmises punktis nimetatud süüteo pärast edasi anda kolmandale riigile ilma Eesti Vabariigi Valitsuse loata;
- c) et väljaantavat ei jälitataks ega karistataks erakorraliste kohtute poolt, vaid nende kohtute poolt, kellele väljanõudva riigi üldkohtupidamise seaduse eeskirjade järgi see süütegu allub.

p.p. a ja b tähendatud eeskirjad ei ole kehtivad juhul, kui väljaantu ühe kuu jooksul pärast lõplikku vabanemist ei ole lahkunud riigist, kuhu ta on välja antud. (KKS §§ 985,986)

- 7. a) Kui väljanõue on esitatud ühe ning sama süüteo pärast ja ühe ning sama isiku kohta mitme riigi poolt, siis

antakse ta välja sellele riigile, kelle territooriumil süütegu on korda saadetud.

Juhul, kui üks ning sama süütegu on korda saadetud mitmes riigis või kui see riik, kelle territooriumil süütegu on korda saadetud, süüaluse väljaandmist ei nõua, siis antakse ta nõude peale välja tollele riigile, kelle riikkondsusesse ta kuulub; kui aga viimane väljanõuet ei ole esitanud, siis antakse süüalune välja tollele riigile, kelle väljanõue on saabunud esimesena.

- b) kui ühe ning sama isiku kohta väljanõue on esitatud mitme riigi poolt mitmesuguste süütegude pärast, siis antakse ta välja tollele riigile, kelle territooriumil on korda saadetud raskem süütegu. Kui aga süüteod on seaduses ettenähtud karistuse määra poolest võrdsed, siis tuleb väljaandmist toimetada analoogiliselt p. a teises lõikes tähend. juhuga.

c) Ühele riigile väljaandmisel võib kokku leppida, et see väljaantud isiku pärast kohut ja karistuse kandmist edasi annaks teisele riigile, kes on väljaandmist nõudnud. (KKS §§ 987,988).

8. Süüteo läbi saadud asjad, süüteo kordasaatmise abinõud, samuti ka kõik väljaantavalt isikult äravõetud asjad ja üldse asitõendid antakse üle sellekohase nõude peale väljaandmist nõudvale riigile.

Tähendatud asjad antakse üle ka sel juhul, kui süüaluse väljaandmiseks antud nõusolekut ei saa täita süüaluse surma või põgenemise tõttu.

Tähendatud asju võib ajutiselt kinni pidada, kui neid on tarvis Eestis tekkinud kriminaalasja toimetuse juurde.

Kolmandate isikute õigused jäävad alles tähendatud asjade peale ja need saadetakse neile tasuta tagasi pärast selle süüteoasja lõpetamist, millega ühenduses need välja anti (KKS § 989)

9. Väljaandmisnõue esitatakse diplomaatilisel teel Välisministrile, kes selle edasi annab Kohtuministrile. (KKS § 990)

10. Väljaandmisnõudele peab olema juurde lisatud kas algkirjas või tõestatud ära kirjas

- a) väljaandmist nõudva riigi vastavate võimude poolt selles riigis kehtivate seaduslikekude vorminõuete kohaselt koostatud kohtuotsus;
- b) süüdistusakt või kohtualla andmise määrus või vastutusele võtmise määrus ühes vahistamismäärusega või ainult viimane, milles peab olema märgitud ette pandud süüdistuse sisu;
- c) p.p. a ja b tähendatud dokumentide prantsus- või eestikeelne tõestatud tõlge;
- d) paluva riigi kriminaalseaduse ametlikult tõestatud tekst, mis käib väljanõudmise põhjustanud süüteo kohta ja

- näitab viimasega seotud karistust ja
- e) kui võimalik, siis ka väljanõutava isiku päevapilt või tema tunnuste kirjeldus ning muud andmed, mis võivad kaasa aidata tema isiku samasuse kindlakstegemiseks. (KKS § 991)

11. Kui Kohtuminister, läbivaadanud temale saadetud väljaandmisnõude ja selle juures olevaid dokumendid

- a) leiab, et väljaandmisnõue tuleb rahuldada, siis teeb ta Politseitalitusele korralduse väljanõutava isiku otsimiseks ja vahistamiseks, samuti ka art.8. tähendatud asjade ja esemete äravõtmiseks;
- b) väljaandmisnõude tagasi lükkab, siis teatatakse sellest väljaandmist nõudvale riigile diplomaatilisel teel Välisministeeriumi kaudu, ja isik, kelle väljaandmist nõuti, vabastatakse viivitamata, kui ta selle väljanõudmise tõttu esialgselt oli juba vahistatud. (KKS §§ 992,993)

12. Enne väljaandmise küsimuse otsustamist võib Kohtuminister

- a) nõuda Välisministeeriumi kaudu väljanõudvalt riigilt täiendavaid andmeid ja dokumente;
- b) teha ülesandeks selle Ringkonnakohtu prokurörile, kelle ringkonnas on väljanõutava isiku viibimiskoht, andmete kogumise, mis vajalikud on väljaandmisküsimuse otsustamiseks.

Prokurör kogub neid andmeid politsei kaudu politsei juurdluse teel.

Kuni tähendatud andmete ja dokumentide saamiseni võib Kohtuminister teha korralduse väljanõutava süüdlase esialgseks vahistamiseks. (KKS §§ 994,995)

13. Edasilükkamatul juhul võib väljanõutavat isikut enne art.10. nimetatud dokumentide saabumist Kohtuministri korraldusel esialgselt vahistada Välisministri kaudu diplomaatilisel teel saadud posti või telegraafilise teadaande põhjal selle kohta, et väljaandmist

nõudva riigi vastava võimu poolt on antud määrus väljanõutava süüaluse vahistamiseks.

Käesoleva artikli, samuti ka artikkel 12.põhjal vahistatud isik vabastatakse vahialt, kui väljaandmist nõudev riik alljärgnevate tähtaegade jooksul ei ole Välisministeeriumile esitanud artikkel 10. ettenähtud dokumente või Kohtuministri poolt artikkel 12.põhjal täiendavalt nõutud andmeid ja dokumente. See tähtaeg ei või Euroopa riikide kohta ületada kahte kuud ja väljaspool Euroopat asuvate riikide kohta kolme kuud, arvates vahistamise päevast. (KKS § 996)

14. Väljaantava süüaluse üleandmist vastavaile välisriigi võimudele toimetatakse Eesti administratiivvõimude poolt piiripunktis, millised on selleks määranud Välisminister kokkuleppel Siseministriga. (KKS § 997)

15. Väljaandmist mitte-naaberriigile toimetatakse pärast diplomaatilisel teel lä-

birääkimist edasitoimetamise korra kohta kõigi nende riikidega, kelle territooriumist väljaantav läbi saadetakse. (KKS § 998)

16. Esialgsest vahistatud isik vabastatakse vahi alt, kui väljaandmist nõudev riik artikkel 13. nimetatud tähtaja jooksul pärast Eesti väljaandmisnõusoleku teadaande kättesaamist ei ole teinud korraldust väljaantava vastuvõtmiseks Eesti piiril. (KKS § 999)

17. Ühe välisriigi poolt teisele väljaantud süüaluse läbisaatmiseks Eesti territooriumist annab loa Kohtuminister, pärast seda, kui temale Välisministeeriumi kaudu on esitatud üks art.10. nimetatud kohtu-dokumentidest selle kohta, et süütegu, milles väljaantavat süüdistatakse, kuulub nende hulka, mille pärast ka Eesti oleks süüaluse välja andnud sellele väljanõudvale riigile, ja et väljanõudev riik peab kinni art.6.p.c tähendatud tingimustest. (KKS § 1000)

18. Kulud, mis Eestis on tehtud vä-

lisriigi väljaandmisnõude täitmiseks, võetakse riigikassa kanda; noid kulusid aga, mis on tehtud väljaantava läbisaatmiseks Eesti territooriumi kaudu ühe välisriigi väljaandmisnõudel teisele välisriigile, riigikassa kanda ei võeta. (KKS § 1001)

19. Kõiki neid ülaltähendatud nõudeid tuleb kohaldada kurjategijate väljaandmisel vastastikkuse alusel, kuna väljaandmisel lepingu põhjal kohaldatakse neid nõudeid niivõrd, kuivõrd väljanõudva välisriigiga sõlmitud leping seda teisiti ei korralda. (KKS § 1002)

Kõigist eeltoodust selgub, et kohtud Eestis kurjategijate väljaandmisest mingil viisil osa ei võta.

III Kurjategijate väljaandmine Eesti
sõlmitud väljaandmislepingute
järgi (üldiselt)

Eestil on siamaale sõlmitud kurjategijate väljaandmise lepinguid järgmiste riikidega:

1. Lätiga, (RT 1923,42,39)
2. Leeduga, (RT 1923,42,39)
3. Põhja Ameerika Ühisriikidega (RT 1924, 79/80,41)
4. Soomega, (RT 1925,115/116,75)
5. Britiga, (RT 1926,35,67)
6. Tšehhoslovakkia, (RT 1927,5,8)
7. Belgiaga, (RT 1927,57,68)
8. Austriaga, (RT 1927,59,70)
9. Rootsi, (RT 1930,34,211)
10. Taaniga, (RT 1930,58,395)
11. Norraga, (RT 1930,59,401)
12. Hispaaniaga, (RT 1930,92,601)
13. Hollandiga, (RT 1933,91,661)

14. Ungariga, (RT 1934,80,661)
15. Itaaliaga, (RT,1935,83,698)
16. Poolaga

Kurjategijate väljaandmist teostatakse tingimustel, et väljaandmise aluseks olev süütegu peab olema karistatav:

- 1) Eesti - Läti, - Leedu, - Soome, - Belgia, - Austria, - Rootsi, - Norra ja - Hollandi lepingute järgi vähemalt 1.a.vangistusega;
 - 2) Eesti - Tšehhoslovakkia, - Taani, - Hispaania, - Ungari ja - Itaalia lepingute järgi vähemalt 1.a.vangistusega või määratud karistus ületama 6 kuud.
 - 3) Eesti - Põhja Ameerika Ühisriikidega ja - Briti lepingute järgi vähemalt vangimajaga ühes töösundusega ehk ilma selleta.
- Päale tähendatu sisaldavad Eesti- Põhja Ameerika

rika Ühisriikide, - Austria, - Belgia, - Bri-
ti, - Hollandi, - Soome, - Rootsi, - Taani
lepingud üksikasjalise kurjategijate väljaand-
mise aluseks olevate deliktide loetelu, kus-
juures ainult Eesti - Belgia leping nõuab, et
väljaantav peab olema vähemalt 16 a.vana.

Eesti - Itaalia kurjategijate väljaandmi-
se lepingu (art.3) järgi väljaandmise kohustus
käib samuti paluva lepinguosalise kodanikkude
väljaandmisk kohta, kelle suhtes - arvestades neid kui har-
jumuslikke, professionaalseid või kalduvuslik-
ke kurjategijaid - kohtuvõimude otsusel tarvi-
tusele on võetud isiklikku vabadust kitsenda-
vad kindlustusvahendid.

Eesti - Rootsi lepingu (art.2 § 2) järgi
väljaandmist lubatakse isegi juhul, kui välja-
andmispalves nimetatud tegu moodustab süüteo,
mida ei võida nii raskelt karistada - nagu tä-
hendatud § 1 (s.o.vähemalt 1 a.vangistusega)-
muidu, kui see on ühenduses raskendatavate as-
jaoludega ja isegi siis, kui viimased ei ole
kindlaks tehtud.

Süüteo katse ja osavõtu (kaassüü) puhul lubavad kõik lepinguosalisel riigid väljaandmist, pääle Põhja Ameerika Ühisriikidega ja Britiga sõlmitud lepingute, millede järgi väljaandmine järgneb vaid osavõtmise eest lepingus loetletud süütegudest, ning Eesti - Ungari lepingu järgi lubatakse peale katse ja osavõtu väljaandmist veel ettevalmistava toimingu pärast.

Sõlmitud lepingute järgi

- 1) Eesti - Tšehhoslovakkia, - Hollandi, - Itaalia (väljaarvatud juhtumil, kui oma kodanik on palutava lepinguosalise kodakondsuse saavutanud pärast süüteo kordasaatmist) - Norra, - Rootsi, - Taani ja - Ungari lepinguosalisel ei anna välja oma kodanikke;
- 2) Eesti - Põhja Ameerika Ühisriikide, - Austria, - Belgia, - Hispaania ja - Soome lepinguosalisel ei ole kohustatud välja andma oma kodanikke;

- 3) Eesti - Läti, ja -Leedu võivad oma kodanikkude väljaandmist tagasi lükata ja
- 4) Eesti - Briti lepinguosalisel jätavad enesele õiguse keelata või lubada oma alamate või kodanikkude väljaandmist.

Poliitiliste süütegude või nendega seotud tegude pärast kõigi Eesti sõlmitud kurjategijate lepingute järgi väljaandmist ei ole. "Belgia atentaadiklausel" leidub Eesti - Põhja Ameerika Ühisriikide, - Tshehhoslovakkia, - Belgia, - Hispaania, - Hollandi, - Itaalia, - Norra, - Rootsi, - Taani ja - Ungari kurjategijate väljaandmislepinguis.

Esialgset väljanõutava vahistamist on võimalik Eesti kõigi sõlmitud kurjategijate väljaandmislepingute järgi teostada, enne kui saabunud vormiline, diplomaatiliselt järgnev väljanõudmispalve.

Kõik Eesti kurjategijate väljaandmise lepingud on sõlmitud määramata ajaks ja on keh-

tivad 6 kuud pärast vastavat ülesütlemist, väljaarvatud 1) leping Põhja Ameerika Ühisriikidega, mis sõlmitud 10.aastaks, kusjuures leping on kehtiv veel üks aasta, arvates päevast, mil üks lepinguosalistest oma lõpetamise soovist on teatanud;

2) leping Britiga, mille ülesütlemise aeg ei tohi ületada üht aastat ega olla lühem 6 kuud.

..... ooOoo.....